

Erciyes

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi
(Ulusal Hakemli Dergi)
ISSN: 1300-4689

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü
Âlim GERÇEL

Genel Yayın Müdürü
Ömer BÜYÜKBAŞ

Düzenleyiciler

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Remzi KILIÇ
Dr. Ahmet KAYASANDIK, Öğr. Gör. Mehmet BİLGEHAN

HAKEM HEYETİ

Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet CİHAN (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN (Necmettin Erbakan Ü)
Prof. Dr. Atabey KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Erdoğan BOZ (Eskişehir Osmangazi Ü)
Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN (Ege Üniversitesi)
Prof. Dr. Hatice ŞAHİN (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. İlyas GÖKHAN (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Ü)
Prof. Dr. Kemal GÖDE (S. Demirel Ü'nden Emekli)
Prof. Dr. Mehmet İNBAŞI (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. M. Metin KARAÖRS (Erciyes Ü'nden Emekli)
Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN (Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa KESKİN (Erciyes Ü'nden Emekli)
Prof. Dr. Mustafa SEVER (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa TURAN (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Osman YILDIZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Remzi KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY (Erciyes Ü'nden Emekli)
Prof. Dr. Zeki KAYMAZ (Ege Üniversitesi)
Doç. Dr. Bayram DURBİLMEZ (Erciyes Üniversitesi)
Dr. Ahmet KAYASANDIK (Abdullah Gül Üniversitesi)
Öğr. Gör. Mehmet BİLGEHAN (Erciyes Üniversitesi)
Mehmet ÇAYIRDAĞ (Erciyes Ü'nden Emekli)
Yaşar ELDEN (Erciyes Üniversitesi)

Yazışma Adresi

Erciyes Dergisi, P.K. 218, 38002 KAYSERİ
Telefon – Belgeç: 0 352 231 73 03

İdare Yeri

Sahabiye Mahallesi Muhtarlığı
Kalenderhane Sokağı, Nu.: 8
38010 Kocasinan/KAYSERİ

Ağ sayfası: www.erciyesdergisi.com
E-posta: bilgi@erciyesdergisi.com
erciyesdergisi@myynet.com

İÇİNDEKİLER

SAYFA

Âteşoğlu'nun Erciyes Dağı ile Söyleşi-III	
Âlim GERÇEL.....	1
<i>Dostluk Gazeli (Şiir)</i>	
Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN.....	5
<i>Gezgin (Şiir)</i>	
OZANTÜRK/BayramDURBİLMEZ.....	5
<i>Merhum Prof. Dr. Orhan Okay'ın Bu Yönünü Biliyor muydunuz?</i>	
Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU.....	6
<i>Neşet ERTAŞ'ın Dilinden (Şiir)</i>	
ZübeydeGÖKBULUT.....	7
<i>Türkiye'de Pomakların Tarihi, Dili, Kültürü Üzerine Yapılan Yayınlar</i>	
OğuzhanYETİŞTİ.....	8
<i>Bulamadım (Şiir)</i>	
MehmetATEŞOĞLU.....	10
<i>Kayseri'ye Övgü</i>	
Nuh Nâci AKMERMER	12
<i>Mıralı ve Sultansöyün Destanı-II</i>	
Dr. Ahmet KAYASANDIK	14
<i>Erciyes Dergisi 2017 Yılı Dizini</i>	
Mehmet BİLGEHAN	26

Fiyat Tarifesi (KDV dâhil)

Sayı: 10 TL
Yıllık abone bedeli: 90 TL
Resmî abone bedeli (Taahhütlü): 120 TL
Yurt dışı abone bedeli: 40 Euro – 50 Dolar
Dergimiz öğretmen ve öğrencilere %10 indirimlidir.
Reklam bedeli: Reklam sahibinin lütfuna tâbidir.
Havaleleriniz için posta çeki hesabı: Âlim Gerçel, 116866
Vakıfbank Kocasinan Şb. IBAN: TR590001500158007286226630

Baskı

Geçit Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic.
Oymaağaç Mah. 5067. Sok. Nu.: 4-C Mobilyakent Kocasinan/KAYSERİ
Telefon: 0352 320 48 61, Belgeç: 320 48 54
www.gecityayinevi.com E-posta: gecitmatbaacilik@hotmail.com

YIL: 40 ★ SAYI: 480 ★ ARALIK, 2017

Özet:

Ateşoğlu, öğrencilerine farklı eğitimci kişiliği ile seslenmiş ve onları etkilemiş müstesna bir insandır. Şiirlerinde Türkçülük fikrini ve Türk milletini üstün vasıflarını çöne çıkararak Türk gençlerini de bu vasıflarla donatmak istemiştir. Özellikle Kayseri'de önemli bir gençlik kitlesini bu amaç için bir arada getirmeyi başarmıştır. Kalemyle, şiirleriyle ve hitabetiyle bugün Kayseri basınında görev yapan kişilerin yazın hayatına başlamalarına neden olmuş koca bir çınardır. Ziya Gökalp'in fikirlerinden etkilenmiş, Gökalp'in şiirlerinde yeniden yaşayan sesi olmuştur. Türklük Erciyes gibi dünya milletlerinin lideri, başbuğu ve padişahıdır. Milletlerinin direği, kazığıdır. Türk adının mana itibarıyla Dağların en güzeli olan erciyes gibi güzeldir.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Ateşoğlu, Erciyes, Bozkurt, Türkçülük, Turan

Giriş

Mehmet Ateşoğlu, bizim hayat hakkında doğru önermelere sahip olmamızı sağlayarak, kendimize hedef olarak seçtiğimiz amaçlara ulaşmamızın nerdeyse en önemli formülünü vermiş hocalarımızdan biridir. Ona göre önermelerimiz konumuzla doğrudan ilgili olmalı. Sonra, bu önermelere dayanarak doğru sonuçlara nasıl ulaşabiliriz sorusunu sormalıydık, ona göre. Bu eleştirel düşüncenin temeli derdi. Yapmayı amaçladığınız her konuda eleştirmekten öteye, sadece, millet, devlet ve vatan için memleketi refaha ulaştıracak konuları seçmenin önemini anlatırdı.

Ateşoğlu şiirlerinde Türkçülük fikrini öne çıkarmış, bu tema yazmış olduğu şiirlerinde Türkçülük fikrini işlemeye çalışmıştır. Türkçülük Ziya Gökalp'in de ifade ettiği gibi. "Türkçülük, Türk milletini yüceltmek demektir (Gökalp, 1968: 15). Mehmet Ateşoğlu, Ziya Gökalp'in Türkçü ve Turancı fikirlerini şiirlerinin malzemesi yapmıştır. "Türk bir milletin adıdır. Millet kendisine mahsus bir harsa malik olan zümre demektir. O halde, Türkün yalnız bir lisanı, tek bir harsı olabilir. Gökalp'e göre "Bugün harsça birleşmesi kolay olan Türkler Oğuz Türkleri, yani Türkmenlerdir. Türkiye Türkleri gibi, Azerbaycan, İran ve Harezmi ülkelerinin Türkmenleri de Oğuz uyruğuna mensupturlar. Binaenaleyh Türkçülükteki yakın mefkûremiz Oğuz ittihadı yahut Türkmen ittihadı olmalıdır. Bu ittihattan maksat nedir? Siyasi bir ittihat mı? Şimdilik hayır! İstikbal hakkında bugünden hüküm veremeyiz. Fakat bugünkü mefkûremiz Oğuzların yalnız harsça birleşmesidir. (Gökalp, 1968: 22)"

Turan, bütün Türklerin mazide ve belki de istikbalde bir şe'nîyet olan büyük vatanıdır. Turan

İran'ın bir cüz'ü değil, bütün Türk illerinin mecmuu olan Türk camiasından ibarettir. (Gökalp, 1968: 26)"

Ateşoğlu'na göre eğer bir şeyin nedenini kendi doğalseyri içinde bugüne kadar ortaya konan tanımlardan daha iyi bir şekilde açıklayabilecekseniz bu, insanların o konuya ilgisini çakacak, diğer insanların motivasyonunda büyük bir fark yaratacaktır ve böylece söz konusu konuyu ve konunun ulaşacağı amacı kavrayabilir ve başkalarının da kavramasına katkı yapabilirsiniz.

Ateşoğlu Türkçülük ve Turancılık konusunda analogik bir yaklaşımla konusunu benzerliklerin komşuluğuyla anlatmıştır. Bir mühendis olarak en iyi bildiğim şey, fizik, bana göre düşünmenin iskeleti gibidir. Fizikî bakış açısıyla her şeyi esas temellerine indirgemeniz mümkündür. Analoginin mantığına göre düşünmeye başladığınızda benzerlikler ve farklılıkları fark etme dediğimiz aklı yürütme teknikleri devreye girer ki, şairimiz Erciyes'in varlığında kendi fikirlerinin benzer yönlerini, karakterlerini görüyor ve onun üzerinden duygu ve düşüncelerini şiir dilinin gücünü kullanarak somut anlamda bize fotoğraflaştırmak istiyor. Analoji insana ait özellikleri benzerliğin komşuluğu ile tabiata aktararak istiare, teşhis dediğimiz edebi sanatlarla metaforik figürlerle başkalarına da amacını, fikirlerini doğru bir biçimde anlamalarına yardımcı olmaktadır.

Ateşoğlu bilgiyi bir nevi kavram ağacı gibi düşünmektedir. Kavram ağacının temel figürü Erciyes Dağı'dır. Erciyes Dağı'nın bütün vasıflarında Türklüğü, Türk Tarihini, Türk kültürünü ve Ateşoğlu'nun şahsını, Ziya Gökalp'in Türkçülük fikirlerini, Turan idealini görmeniz mümkün olmuştur. Dağın gövdesinden, doruğuna, akan sula-

rından, beyaz karına, en doruk noktasına bulutlara kadar her şey Ateşoğlu'nun şiirlerinde Türklüğe dair mitolojik unsurlara benzerlik gösterir. Kavram ağacındaki gövde ve büyük dallar gibi temel esasları bize kavratmaya gayret sarf etmiştir. Aslında öğretim teknikleri açısından mükemmel bir uygulamadır, bu şiir. Kavram ağacında önce gövde ve büyük dallar gibi temel esasları kavradığınızda emin olun, elde etmeye çalıştığınız bilgiye mükemmel bir şekilde ulaşabilirsiniz.

Bir probleme, bir soruna çözüm bulmak pek çok insanın açıkça göremediği şeyleri gayet net benzerlikleri, farklılıkları ve karşıtlıklarıyla görebilmeyi gerektirir. Diğerlerinin görmeye muktedir olamadığı gerçekleri görebildiğinizde sorunların, problemlerin çözüm yollarını kolayca bulursunuz. Ateşoğlu Erciyes varlığında sorunlara ve problemlere cerrahi ustalığıyla neşter atmasını bilen nadir şairlerden biridir. Erciyes'in şahsında içtimaî hayat tezahürlerini görmeyi başarmıştır: Dinî, ahlâkî, hukukî, muakalevî hayat, bedîî hayat, iktisadî hayat, lisanî hayat, fennî hayat, denilen ve Ziya Gökalp'in sekiz türlü içtimai hayat tezahürü olarak gördüğü şeylerin mecmuana hars dediği medeniyet unsurlarını Erciyes'in doğallığında görmeyi ve onun üzerinden anlatmayı başarmıştır.

Ateşoğlu'na göre kitleleri etkileme ve motive etme kabiliyetine şip olmak ayrıcalıktır. Bu yönden Ateşoğlu kendisini şiir ve hitabet gücüyle ayrıcalıklı hissettiği Erciyes gibi dik duruşundan belliydi. Şairin amacı Anadolu Türklüğünü, Kayseri'den başlayarak Türklük ve Turancılık fikri etrafında bir araya getirerek, Türkçü ve Turancı bir toplum oluşturma amacını gütmüştür. Ancak bunu şahsi ya da siyasi emellerle yapmamıştır. O şiirlerini bunun malzemesi olarak görmüştür. Amacı Kayseri'den başlayarak bütün yurt sathında Türkçü, Turancı, Türk milletinin menfaatleri için çalışan enerjik bir toplum yaratmaya çalışmıştır. İnsanları bu amaç ve gaye uğrunda aynı ortak amaç doğrultusunda birlikte çalışmasını ve bu amaç ya da konu için sonu gelmeyen bir mükemmellik duygusuna sahip olmasını sağlamak istemiştir. Ateşoğlu'nun bu şiirinin de ana teması budur. Ona göre teknik açıdan donanımlı insanlardan oluşan küçük bir grup, kıs-

men donanımlı olan kalabalık bir gruba her zaman üstün gelir.

Ateşoğlu için bir amaç, ideal, ülkü yolunda bir araya gelmeyi ipe çekecek bir ortam yaratabilmek çok önemlidir. İnsanlar yaptıkları işi seviyorlarsa sıkı ve aşkla çalışmaları çok daha kolaydır. Kendisi de sıkı ve sıkıya bağlı olduğu Türkçülük fikri konusunda çalışırken bu duyguları hissetmiştir.

Erciyes Dağına Selam Şiirinin 19-27. Dörtlükleri

Ateşoğlu, on dokuzuncu dörtlükte: "Erciyes, toprağın, taşın vatandır, / Yüce Tanrı Dağı, ulu atandır, / Türklük şahlanacak, buyruk Hak'tandır, / Selâm olsun, selâm olsun.[19]" mısralarında ilk üç mısradaki üçleme dediğimiz bir teknik ile Erciyes'e ilk olarak, "toprağın taşın vatandır", sonra, "Yüce Tanrı Dağı, ulu atandır.", ve nihayet "Türklük şahlanacak, buyruk Hak'tandır." Sözleriyle seslenerek bu yüzden selamını tekrarlıyor. Şair öncelikle burada bir vatan tarif ediyor. Ateşoğlu'na vatan Erciyes gibi toprağı ve taşı vatan olan bir diyardır. Vatan kelimesi Arapça kökenli bir kelimedir. Aslında çadır anlamına gelen bu kelime bugünkü anlamını sonradan kazanmıştır. Vatan, bir insanın doğup büyüdüğü veya yaşadığı memlekettir. Türkçede ise "vatan" sözcüğü yerine genellikle yurt, toprak, mülk, memâlik-i mahrûsa, memâlik-i şahane kullanılmıştır.

Orhun kitabelerinde vatan sözcüğü karşılığı yurt (Köl Tigin K3), il (Köl Tigin G3), oçuk (Tonyukuk, G1) sözcükleri kullanılmıştır. Vatan, milletin maneviyatı, mukadesatı, hatıraları ve idealleri milli kültürle kaynaşmış geçmişi ve geleceği ile birleşmiş coğrafya demektir.

Ziya Gökalp Turan manzumesini 22 Şubat 1910'da yayınlar bu manzumede vatan anlayışı sınırları belirsiz bir coğrafya parçasıdır: "*Nabızlarımda vuran duygular ki târihin / Birer derin sesidir, ben sahifelerde değil / Güzide, şanlı, necip ırkımın uzak ve yakın / Bütün zaferlerini kalbimin tânininde / Nabızlarımda okur, anlar, eylerim tebcil. / Sahifelerde değil, çünkü Atilla, Cengiz / Zaferle ırkımın tetviç eden bu nâsiyeler, / O tozlu çerçevelerde, o iftirâmiz / Muhit içinde görünmekte kirli, şermende; / Fakat şerefle nümâyan Sezar*

ve İskender! /Nabızlarımda evet, çünkü ilim için müphem / Kalan Oğuz Hanı kalbim tanır tamamıyla / Damarlarımda yaşar şan-ü ihtişamıyla / Oğuz Han, işte budur gönlümü eden mülhem: / Vatan ne Türkiye'dir Türklere, ne Türkistan, / Vatan, büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan,” Vatan Göklaç'e göre muhayyel ve belirsizdir. Bu vatan anlayışında Türkiye sınırları dışındaki eski, yeni kaybedilmiş ülkeleri, bunların hepsinin ve hepsi üzerindeki Türklerin bir araya gelmesiyle gerçekleşecek olan Turan mefkûresini bir tarafa bırakır. Tanrı Dağları'nın vadilerinden taşan kadim atalarımız Avrupa ortalarına kadar at sürmüşler, zaferlere zaferler eklemişlerdi. Hanbalık'ta (Hanşehri-Pekin) oturan Hun kağanının gücü kıtalar arası idi. Asırlar asırları böyle kovaladı. Aşağı yukarı üç bin yıl cihanın hâkimiydik. Afrika'nın yarısında, Avrupa'nın yarısında, Asya bozkırlarında, Yemen çöllerinde, dünya denizlerinde Nizam-ı Âlem için ayaktaydık.

“Yüce Tanrı Dağı, ulu atandır.” mısraında Tanrı Dağı Erciyes'in ulu atası olarak belirtilmiş. Ulu, büyük milletlerin ulu ve kutsal dağları vardır. Ancak son iki asırda çok ezildik. Gücsüz düştük. Tanrı Dağları'nın gülbüz evladı her yerde ezildi. Her yerde zulüm gördü. Doğu Türkistan'da, Orta Asya bozkırlarında, Kırım'da, Kazan'da, Kuzey Afrika'da, Yemen çöllerinde milyonlarca insanımız kırıldı. Geçmiş yıllarda zaferlere zaferler eklerken, artık elemelere elemeler yüklemeye başladık. Artık iki asırdır milletimizin gözü yaşlıydı. Dünü bilen, Tanrı Dağları da bizimle birlikte ağlıyordu.

İki asırdır gördüğümüz zulümler bizi bitiremedi, yok edemedi, ama milyonlarca insanımıza insanca yaşama hakkını bile vermeyen emperyalist güçlerin husumetleri hiç bitmedi, bizi yeryüzünde yok etmeye bir kez ahdetmişlerdi. Cenâb-ı Hak'tan niyazımız odur ki, iki yüz yıldır dökülen kanlarımız, akan gözyaşlarımız inşallah kefaretimiz olur ve makûs talihimiz sona erer. Çünkü cihanın bize ihtiyacı vardır. Ateşoğlu'na göre Türklük yeniden şahlanacaktır ve buyruk Hak'tandır.

Ateşoğlu, yirminci dörtlükte: “Erciyes, niyazlar Hakk'a gidecek, / Kurtarıcı Bozkurt, zuhur edecek, / Türklüğün çilesi, artık bitecek, / Selâm

olsun, selâm olsun. [20]” “niyazlar Hakk'a gidecek”, “Kurtarıcı Bozkurt, zuhur edecek” ve “Türklüğün çilesi, artık bitecek” umut dolu üçlemesi ile Erciyes'e seslenmektedir. Ateşoğlu Türklüğün asırlardır yaşadığı çilelerin Hakk'ın dilemesiyle son bulacağını ifade ederken şiirini Hakk'a ulaşan niyaz olduğunu ifade ediyor. Bu niyazlar neticesinde Kurtarıcı Bozkurt zuhur edecek ve Türklüğün çilesi artık bitecek, mutlu bir çağ başlayacaktır. Kurtarıcı Bozkurt milli bir simgedir. Bozkurt'un Türk destanlarındaki, dolayısıyla Türk Milleti'nin inanışlarındaki rolü üç şekildedir: Ata olarak bozkurt, rehber olarak bozkurt, kurtarıcı olarak bozkurt. Ergekon Destanı'nda ve kut dağı efsanesinde bozkurt milli bir kılavuz rolünü oynamaktadır. Türk'ün zor duruma düştüğü zaman bozkurtta ortaya çıkarak onu kurtarması, evladı üzerine eğilen bir ananın veya babanın şefkat duygusunu hatırlatacak derecede derin bir mana da taşımaktadır. Sanki bozkurt manevi bir âlemden Türk Milleti'nin akıp giden hayatını devamlı takip etmekte ve onların başının sıkıştığı, çaresiz kaldıkları zaman ortaya çıkarak yol göstermektedir.

Türk tarihinde pek çok kahraman, bozkurt simgesi ile temsil edilmiştir. Türk destanları arasında, milli motifler bakımından özellikle dikkat çekenler şunlardır: Oğuz destanı, Bozkurt destanı, Ergekon destanı, Göç destanı. Bu dört dandaki ortak ve temel motif, Bozkurt'tur. Oğuz Destanı'nda, seferleri sırasında Oğuz Kağan'a bozkurt yol gösterip kılavuzluk yapmış, Oğuz Kağan'ın orduları bu sayede zaferler kazanmıştır.

Kurt ismi Türk dillerinde çeşitli şekillerde adlandırılır. Gök Tanrı (Göktürklük) Türklerin inandığı en eski dindir, bozkurt da bu dinde önemli bir nesnedir. “Kurt” kelimesi Türklerin eski yazıtlarında, Orhun Abidelerinde, Divan-ı Lugat`it Türk`te «Böri» şeklinde geçmektedir. Kazak dilinde: Kaskır, Kök Cal, Kök Böri, dişi kurda kaşık, yavrusuna ise böltirik denir. Anadolu'da; Gök Yele, Gök Kurt, Kaşır... vd. Türk mitolojisinde bozkurt kutsal ve ulusal bir sembol, hep kurtarıcı, yol gösterici, hatta bütün neslin atasıdır. Türk mitolojisinde kurt “Bozkurt” ismi ile geçiyor. Bozkurt Gök Tanrının gölgesi olarak gökyüzünü

temsil eder.

Bozkurt yaşam biçimiyle de Türk aile yapısıyla özdeş bir yaşam sergiler: Bozkurt'un sadece bir ailesi var ve o aileye bağlıdır. Yavrusunu sağlam büyütme hem eril hem de dişi kurdun görevidir ve her ikisi de ailenin koruyucusudur. İnatçılık, vahşilik, acıma, özveri, kararlılık, avcılık, zulüm, güzellik, gizem ona aittir. Mensubu olduğu sürüye sadıktır. Bozkurt bize saygıyı, gerçek aile bağlarını ve yavrulara olan sevginin nasıl olduğunu öğretir. Bozkurt savaşçıdır, Allah'ın yerdeki gölgesidir. Kurtlar özgürlüğü takdir ederler ve bu özelliği sayesinde tüm diğer hayvanlardan öne çıkmaktadır.

Ateşoğlu, yirmi birinci dördlükte: "Erciyes, Türk gibi, Hakka yakındır, / Bizler vasıtayız, hüküm Hakkındır, / Türklük âlemi'nde, zuhur yakındır, / Selâm olsun, selâm olsun.[21]" mısralarında "Türk gibi, Hakka yakındır", "Bizler vasıtayız, hüküm Hakkındır" ve "Türklük âlemi'nde, zuhur yakındır" üçlemesiyle bir kam gibi gelecekle ilgili kehanette bulunmaktadır. Bu şiirin yazıldığı ve söylendiği yıllar, şairin 1963-1965 yılları arası hak etmeden yaşamak zorunda kaldığı yıllardır. Bu yıllarda henüz Türk dünyası Demirperde ülkesidir. Berlin utanç duvarı yıkılmamış ve dünyada yedi bağımsız devletin varlığı büyük bir hayaldir. Ancak bugün dünya yedi bağımsız devletin varlığına şahit olmuştur.

Ateşoğlu, yirmi ikinci dördlükte: "Erciyes, tüm ırkça çilemiz doldu, / Türklük kurtarıcı ülküyü buldu, / Türklüğün varlığı, varlığın oldu, / Selâm olsun, selâm olsun.[22]" mısralarında "Erciyes, tüm ırkça çilemiz doldu", "Türklük kurtarıcı ülküyü buldu" ve "Türklüğün varlığı, varlığın oldu" üçlemesiyle kamca kehanetine devam etmektedir. Türk milletinin bu yıllarda milliyetçi dernekler çatısı altında bulunduğu ülkü "Türk-İslam ülküsüdür" burada bu fikre çağrışım yolu hatırlatma (telmi) yapılmıştır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi iki asırdır Türk milleti büyük zulümler, çileler yaşamıştır. milyonlarca insanımız zorba liderlerin kararıyla kıyıma, işkenceye, sürgünlere maruz kalmışlardır. Soydaşlarımıza insanca yaşama hakkını bile veremeyen emperyalist güçler baskısından kaçabilenler

ülkemize gelmiş ancak çoğu Sibira kamplarında işkencelere ve çilelere maruz kalmışlardır. Bu güçlerin husumetleri hiç bitmedi ve bundan sonrada bitmeyecek bizi yeryüzünde yok etmeye bir kez ahdetmiş olan bu güçlere karşı Türk milleti olarak birlik ve beraberlik içinde olmalı ve çok çalışmalıdır. Türk milleti bu çağda -şaire -öre- artık çilesini doldurmuş, kurtarıcı liderini bulmuştur. Cenâb-ı Hak'tan niyazımız odur ki, iki yüz yıldır dökülen kanlarımız, akan gözyaşlarımız inşallah kefaretimiz olur ve makûs talihimiz sona erer. Çünkü cihanın bize ihtiyacı vardır. Ateşoğlu'na göre Türklük yenden şahlanacaktır ve buyruk Hak'tandır.

Ateşoğlu, yirminci dördlükte: "Erciyes, Allah'a hep niyazdadır, / Hem güzde, hem kışta, hem de yazdadır. / Bir sonsuz, sevdâda, dertte, hazdadır. / Selâm olsun, selâm olsun. [23]" üçlemesiyle sesleniyor: "Erciyes, Allah'a hep niyazdadır", "Hem güzde, hem kışta, hem de yazdadır" ve "Bir sonsuz, sevdâda, dertte, hazdadır". Erciyes'in Türklük için Allah'a hep niyazda olduğunu; aslında, Erciyes'in şahsında Türk milletinin geleceği konusunda Allah'a hep dua ettiğini ve Türk milletinin çağdaş, muasır medeniyetler düzeyine ulaşarak, iki asırdır çekilen acıların son bulması için Allah'a niyazda bulunduğunu ifade ediyor. Erciyes'in doğal olarak aynı günde üç mevsimi yaşadığını vurguluyor.

Ateşoğlu, yirminci dördlükte: "Erciyes, sen, her şeyinle güzelsin, / Türk gibi, ebedsin, şanlı ezelsin, / Varlığınla, bir cihana bedelsin, / Selâm olsun, selâm olsun.[24]" üçlemesiyle sesleniyor. "Erciyes, sen, her şeyinle güzelsin", "Türk gibi, ebedsin, şanlı ezelsin" ve "Varlığınla, bir cihana bedelsin" mısralarında, Erciyes'in şahsında Türk kelimesinin güzel anlama geldiğini de telmi ederek, Türk gibi ezelden ebede varlığının devam edeceğini vurgulayarak, Türk milletinin de ezelden-ebede varlığının devam edeceğini hatırlatır. Bilge Kağan'ın Orhun Abidelerindeki, "Üze Tengri basmasar, asra yir telinmeser, Türk budun ilingin törüngün kim artatı udaçı erti? (Ey Türk! Üstte mavi gök çökmedikçe, altta yağız yer delinmedikçe, senin ilini ve töreni kim bozabilir?)" sözü burada ayrıca telmi edilmiştir. Türk milletinin varlığının cihana bedel olduğunu ifade ederek, Türk milletinin değerini

ifade etmeye etmeye çalışmıştır.

Ateşoğlu, yirminci beş, yirmialtı ve yirmiyedinci dördlüklerde:“Ey dağlar Başbuğu koca Erciyes, / Dağlar filozofu Hoca Erciyes, / Dağlar Padişahı Yüce Erciyes, / Selâm olsun, selâm olsun.[25]”; “Erciyes, ne desem, vasfın hiç bitmez, / Seni anlatmaya, söz, kalem yetmez, / O yüce hayalin gözümünden gitmez, / Selâm olsun, selâm olsun.[26]”; “Âteşoğlu, artık kalem gitmiyor, / Gönüldeki hasret, elem bitmiyor, / Aslı’yı anlatmaya, Kerem yetmiyor, / Selâm olsun, selâm olsun.[27]” Erciyes’i dağların başbuğu olarak ifade ederek, Türklüğün dünya milletlerinin başbuğu olduğunu ifade etmektedir. Dağlar filozofu Hoca Erciyes diyerek tarih içerisinde edindiği tecrübelerle, sınanmalarla, devlet kuruş tecrübeleri ile Türk milletinin bilge bir millet olduğunu ifade ederken, kendi varlığı özdeşleştirdiği Erciyes üzerinden kendisinin de Türklüğün bilge bir hocası olduğunu hatırlatmaktadır. Dağlar padişahı olarak gördüğü Erciyes üzerinden yine Türk milletinin dünya milletlerinin padişahı olduğunu ifade ediyor. Şairin Erciyes’in vasıflarının ebedi olduğunu vurgulayarak Erciyes üzerinden Türklüğün vasıflarının da ezelden ebede devam edeceğini vurguluyor. Türk milleti, kıyamete kadar bu vasıflarla mazlumun yanında, zalimin karşısında olma özelliğini muhafaza edecek ve değişmeyecektir. Erciyes gibi dünya milletlerinin direği, kazığı olarak duracağını, ancak kendisinin artık bunları anlatmaya kaleminin gitmediğini ifade ederek duygularını anlatmada sonuca geldiğini ifade etmeye çalışmıştır.

Sonuç:

Ateşoğlu, üç bölüm halinde incelediğimiz bu şiirinde baştan sona kadar Erciyes’in şahsında Türklük, Türkçülük ve Turancılık anlayışını tarihten hatırlatmalarla bize bir hoca duyarlılığı anlatmaktadır. Şiirde edebi söz ve anam sanatları Türklüğü, Türkçülüğü ve Türk Tarihini anlatmak için çeşitli ifade kalıplarına girer. Ateşoğlu eğitimci kişiliği ile şiir diliyle adeta yirmi yedi seri halinde ders vermektedir. Erciyes üzerinden hem Erciyes’in hem Türklüğün hem de kendisinin vasıflarını anlatmaktadır.

KAYNAKLAR

Gökalp, Ziya, (1968) Türkçülüğün Esasları, Varlık Yay., İstanbul.

DOSTLUK GAZELİ

Hediyenin güzeli bir hoş kelâmdır bize
Hoş kelâmdan gerisi keder ve gamdır bize.

Gönüller fethedecek bâkî dostluk isteriz
Fânîliğe güneş de doğsa akşamdır bize.

Eğer ipile çekilen bayram mes’ût hüzünse
O hüznün sevinciyle hergün bayramdır bize.

Gönle tercüman olan halka halka yaşları
Okşayan sıcaklık aleyküm selâmdır bize.

Kimine dostluk sözü ma’nâsız gelirse de
Dost câmında her katre başka anlamdır bize.

Önder ÇAĞIRAN

GEZGİN

Gökkuşağı yüklü bir zamandayım
Türlü nakışlarda aşkın imlâsı
Bin bir yeni hayat tek bir damlası
Bengü-suyla dolu bir ummandayım

Gönüllere akan bir lisandayım
Esrik rüyalarda sevdalı yürek
Dilber Banu Çiçek, dil Bamsı Beyrek
Dillerden düşmeyen bir destandayım

Bakü’de, Tebriz’de, Nahçıvan’dayım
Aşgabat’ta ara, Astana’da bul
Her sevdayı bilir soylu İstanbul
Bir Bişkek, bir Taşkent, bir Kazan’dayım

Güneşle el ele dört bir yandayım
Deli yüreğimde binlerce türkü...
Dile getirmede sevgiyle Türk’ü
Durlbilmez aşk dolu bir kervandayım...

Şiir şiir saran bir vatandayım...
Canıma can veren bir canandayım...

OZANTÜRK / Bayram DURBİLMEZ

Değişik zamanlarda benimle kitap ve okuma konusunda mülakat yapanlar sorarlar: Okumaya nasıl (veya ne zaman) başladınız?

Verilecek en iyi ve en güzel cevap, “İlkokulda başladım.” olmalıdır. Doğrusu da budur. İkinci Dünya Savaşı'nın bittiği yıllarda okul çağına gelen bir çocuktan daha başka nasıl bir cevap bekleyebilirsiniz ki? Mahallesinde elektriğin olmadığı bir çocuk kreşlerde, ana okullarında, hatta özel hocalarda eğitilip büyütülecek değildi ya.

Bu konuda ben biraz şanslıydım galiba. Okumaya karşı aşırı derecede ilgisi olan, benden 16 yaş büyük bir ağabeyim vardı. Evimize her gün üç ayrı şehrin gazetesi girerdi: Önceleri Ekekon, kapanmasından sonra günlük Yeni Konya, Ulus (Ankara), Hürriyet (İstanbul). İkincisi mevsimine göre öğleye doğru veya öğleden sonra otobüsle gelirken sonuncusu ertesi günün kuşluk vaktinde trenle gelirdi. Ben bu gazeteleri önceleri sadece gözden geçirir, ağırlıklı olarak fotoğraflarına bakardım. Zaten ilki fotoğrafsız ve iki, bazen dört sayfa, ikincisi az fotoğraflı ve altı sayfa, sonuncusu ise fotoğraflı ve sekiz sayfa idi. Bütün fotoğraflar siyah beyazdı ve günümüz basını gibi cicili bicili gazeteler değildi. Bana göre gazete gibi gazete idi.

1946 yılının Eylülünde Hâkimiyeti Milliye İlkokulu'na başlayınca babamın da çabalarıyla gazeteleri çabucak söküverdim. Okuyuş o okuyuş, yetmiş yıldan beri okuyup duruyorum.

Tabii okumamız sadece gazetelerle sınırlı kalmamıştı. Ağabeyim, Sedat Simavi'nin Yedi Gün dergisini de alırdı. O benim için daha çekici idi. Boyu daha küçük ve sayfası sayısı çoktu. Hele bir arka kapağı içinde 50 Türk Büyüğü dizisi vardı ki, sormayınız. Dergi gelince âdeta arka sayfasından okumaya başladım.

İlkokulda Sınıf Bilgisi veya Okul Bilgisi adlarında her hafta konulara göre bir sayı verilen dergilere ise abone oluyorduk. Ortaokula başlayınca yeni bir dergi türünü yakalamıştık. Cingöz Recai, Nat Pinkerton, Şerlok Holmes gibi resimsiz ve yazılı macera dergileri... Daha doğrusu

‘Haftalık Dedektif Dergileri...’ Kapağının dışında bir forma olan bu dergiler hemen okunuveriyordu.

Benim arşivimde de bunlardan bazıları, hatta daha fazlası var. Ben bu dergileri yıllar sonra merak ederek almıştım. Mesela Daniş R. Koruk'un yazdığı Korsan Denizaltı (bütün sayıları tarihsiz), Amerika'nın Meşhur Kadın Polis Hafiyesi Alis Conson (1943), Cingöz Recai (1944), vb. Galiba Nat Pinkerton bunlardan sonra devreye girecekti.

Gelelim Orhan Okay Hocamıza... O İstanbul'un Balat semtinde doğmuştur: 26 Ocak 1931... Yukarıda adlarını andığımız polis hafiyelerinden Alis Conson'un ilk kitabının yayım tarihi ise 1943. Yani Orhan Ağabeyimiz 12, 13 yaşlarında... O da bu tür polisiye kitapları okumaya meraklı, hatta bulmacalarını çözüp armağan kazanmayı düşünebilecek kadar meraklı... Okay'ın sevdiği bu dizi ile ilgili birkaç kısa bilgi: İç kapakta, Amerikalı Kadın Polis Hafiyesi Alis Conson'un Serisi: 1, İstanbul 1943 yazılı iken dış kapakta ise şöyle deniliyor: Amerikanın Meşhur Kadın Polis Hafiyesi Alis Conson'un Harikulâde Maceraları. Tercüme edenlerin dağılımı ise şöyle: Selami Münir Yurdatap: 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10 sayılar, PE – Rİ: Öbür sayılar.

Her kitap başlı başına bir macera olup her hakkı mahfuzdur. Satış yeri: Cahit Balçık ve Ş. Kitabevi / Beyazıt Çadircılar Alipaşa Han No. 22-23/ İstanbul (Bu bilgi iç kapaktadır) Satış Yeri: Yusuf Ziya Balçık oğlu Cahit ve Ş Kitabevi / İstanbul – Çadircılar Alipaşa han, Dizgi IŞIK; Baskı ÜLKÜ Matbaası

Her macera 16 sayfadır. Derginin dört sayfa olan ön ve arka kapaklarından ilki renkli çizimli olup toplam 20 sayfadır. Kapak içleri genelde boş bırakılmıştır. İlk maceralar, Gangster Celladı, Korkunç Mağara, 13 üncü Cinayet...

İlk sayının bilmecesi, Yeni Bilmecemiz başlığı altında verilmiş ve şu şekilde sorulmuştur:

.Bu okuduğunuz romanda bir şehir adı vardır. Altı harflidir. Sondan üç harfini atarsanız tek kalır. 5, 1 ince harfler bir hayvandır. 3, 5, 4, 5 inci harfler ise bankalarda bulunur. 6, 5, 1 inci harfler elden

çıkar manasına gelir. 5, 3 üncü harfler bir renktir

Bu kolay bilmeceyi çözenlerden birinciye bir kravat, ikinciye büyük bir resim albümü, üçüncüye gayet şık bir boya takımı ve on okuyucuya evvelce çıkardığımız ve 125 kuruşa verdiğimiz (Resimli Macera Romanları Serisi)nin tam cildi. Ayrıca (40) okuyucuya muhtelif romanlar hediye edilecektir. Halledenler kuponla beraber satış yeri adresimize göndermelidir.

Sayfanın sonunda çerçeve içinde Bilmece Kuponu No.: 1 yazılıdır.

Ertesi sayıda Yeni bilmece ile beraber Geçen bilmece de verilmiştir.

Geçen bilmeceimizin halli (Teksas)tır. Bunu doğru çözenlerden birinciliği İzmirde, Tilkilikte Nuri Sevin, ikinciliği Aksarayda Halidun Ar, üçüncülüğü Büyükkadada Avni Sonuncu kazanmıştır.

Birer cilt kazanan okuyucularımız şunlardır: 11 okuyucu.

Diğer kitap kazanan okuyucularımız şunlardır: 4 kişi.

Dikkat: Bu sayıdaki sahifemizin çokluğundan diğer kazanan okuyucularımızın adlarını 3 üncü kitabımızda neşredeceğiz.

ÜÇÜNCÜ KİTAP: 13 ÜNCÜ CİNAYET adını taşımaktadır. Bunun sonunda ise önceki sayıdan artan 16-40 arasındaki talihlilerin adları verilmektedir.

28. talihli için şöyle yazılı: 28 - Balat, Orhan Okay

Acaba o yıllarda Balat'ta okumaya meraklı başka bir Orhan Okay olabilir miydi? Sanmam. Çünkü o, sözü edilen yıllarda orada yaşıyordu ve okuma merakı onu kitap kazandırmaya kadar götürecekti.

Sözü kendime getirerek bağlamak istiyorum. Ben de, Okay'ın yaşındayken kendi dönemimin benzer kitapçıklarını keyifle okurdum. Okumakla kalmaz, arkadaşlarla da takas ederdim. Bu dizilerin en meşhuru, adının önünde Dünyanın en meşhur polis hafiyesi yazılan Nat Pinkerton idi. Onun rastgele bir

sayısı hatırlatıvereyim: Korkunç Bir Cinayet, sayı 52, 20 Kasım 1952. Artık fiyat da yüzde elli artmış, öbürlerinin 10 kuruş olmasına karşı Pinkerton dizisi 15 kuruşa yükselmiştir.

Not: İlgili alıntılarda imlaya sadık kalınmıştır.

Günümüzde bu tür/tip dergiler var mı, bilmiyorum. Ama bir zamanlar okunması çılgınlık hali alan diziler vardı: Teksas, Tom Miks, Zagor, vb. Bunlardan ilk ikisinin ciltlerini çok satan gazetemizden birinin kupon karşılığı dağıttığını da yeri gelmişken hatırlatıverelim. Elbette bir de ara dönem kitaplarının olduğunu meraklıları ve araştırmacıları hatırlayacaklardır: Pekos Bill, Oklohama, vb.

Evet, merhum ağabeyimizin bir çocukluk merakı bize böyle bir yazının hazırlanmasını sağladı. Ruhü şad olsun

NEŞET ERTAŞ'IN DİLİNDEN

Sevdalıydım Bozkırımın düzüne
Meyletmedim yad, yabanın sözüne
Kişi sadık kalır ise özüne
Çok yol alır düğümleri çözerek
Ham meyve mîsali başladı hayat
Çileyle yoğruldu dertlerim kat kat
İsyanım dağları delerdi, fakat
Koruk bala döndü sırlar sezerek
Dolaştım cihani, çağladım, durdum
Kazandığım gönül benim tek yurdum
Her diyarda ayrı kapıyı vurdum
Yürekten yüreğe ballar süzerek
Hakk sevdiği kula verirmiş çile
Yükledim derdimi, kaleme, dile
Bir de bu Garip'ten dinleyin hele
Buldum ilacımı bozlak dizerek
Öfkesini yener insanın merdi
Sazımın karnına doldurdum derdi
Deli gönlüm böyle murada erdi
Etmedim şikâyet bir gün bezerek
Sizi de beni de yaratan ALLAH
Ancak sevgi ile bulunur felah
Kim kimin kölesi, kimler padişah?
Menzile varılmaz insan üzerek
Abdalı, garibi ol/maz bellemen
Aklı sılasında kalmaz bellemen
Gurbete gideni gelmez bellemen
İşte geldim omuzlarda yüzerek
Gerçek mekânımda daldım uykuya
Selâm olsun benden güneşe, aya
Bir GARİP neferdim ben bu davaya
Anmayın adımları küskün, kızarak

Zübeyde GÖKBULUT

TÜRKİYE'DE POMAKLAR'IN TARİHİ, DİLİ VE KÜLTÜRÜ ÜZERİNE YAPILAN YAYINLAR

Oğuzhan YETİŞTİ

Pomaklar, günümüzde Bulgaristan, Yunanistan, Makedonya ve Türkiye toprakları üzerinde yaşayan ve Pomak dilini konuşmakta olan Müslüman bir topluluktur. Kökleri Kuman-Kıpçak Türklerine dayanan Pomakların tarihi, dili ve kültürü üzerine ülkemizde pek çok yayının yapıldığı göze çarpmaktadır. Bilhassa bu çalışmalar tarih sahasında yoğunluk göstermektedir. Buna karşın Pomakların dili ve kültürü bilhassa folkloru yazılan birkaç makale, bildiri dışında bütünüyle ilmi esaslara uygun bir şekilde çalışılmamıştır. Bu sebeple dilcilere ve halkbilimcilere büyük bir görev düşmektedir.

Bu yazımızda, Türkiye'de Pomakların tarihi, dili ve kültürü üzerine yapılmış çalışmalar hakkında okuyuculara/araştırmacılara seçme bir okuma kaynakçası (bibliyografya) verilmeye çalışılacaktır. Pomaklar hakkında yapılan çalışmalar: "Kitaplar", "Makaleler" ve "Sempozyum/Kongre Bildirileri" olmak üzere üç başlık halinde yazarların soyadlarına göre alfabetik sıralanacaktır.

Amacımız, öncelikle Pomaklar üzerine çalışmalar yapacak araştırmacılara faydalı olacağını düşündüğümüz bir kaynakça sunmaktır. Bu kaynakçanın aynı zamanda Pomaklar üzerine okuma yapmak isteyen, merak eden okuyucular içinde faydalı olacağı kanaatindeyiz. Burada tespit edebildiğimiz kaynakların künyesi verilmeye çalışılacaktır. Türkiye'de her geçen gün Pomaklar üzerine yeni yayınların ortaya çıktığını düşünürsek, bu kaynakçanın güncellenmesi ve yeniden gözden geçirilmesi gerekecektir. Bu sebeple bu kaynakçada 2017 yılına dek yayınlanmış yayınlara yer verilmiştir.

A. Kitaplar:

Alp, İlker, **Pomak Türkleri (Kumanlar-Kıpçaklar)**, Trakya Üniversitesi Yayınları, 1.Baskı, Edirne 2008, 174 s.

Çavuşoğlu, Halim, **Balkanlar'da Pomak Türkleri-Tarih ve Sosyo-Kültürel Yapı**, Köksav Yayınları, Ankara 1993, 221 s.

Çokbankir, Ercan, **Balkan Türklerinin Kökleri Arnavutlar, Boşnaklar, Pomaklar**, Etki Matbaacılık, İzmir 2008, 240 s.

Dede, Abdurrahim, **Pomaklar veya Ahiyanlar**, Han Yayıncılık, İstanbul 2012, 176 s.

Gözler, Kemal, **Les Villages Pomaks de Lofça**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2001, 117 s.

Memişoğlu, Hüseyin, **Pomak Türklerinin Tarihi Geçmişinden Sayfalar**, Şafak Matbaası, Ankara 1991, 68 s.

_____, **Balkanlarda Pomak Türkleri**, Türk Dünyası Araştırma Vakfı Yayınları, 3.Baskı, İstanbul 2005, 100 s.

Özcan, Seren, **Pomak Kimliği**, Ceren Yayıncılık, 1.Baskı, Edirne 2013, 111 s.

B. Makaleler:

Akgün, Ahmet, "Bulgaristan'da Asimilasyon ve "Zavallı Pomaklar" Adlı Bir Risale", **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.8, S.13, 2005, s.1-28.

Alp, İlker, "Pomak Türkleri İle İlgili Bazı Gerçekler", **Askeri Tarih Bülteni**, C.17, S.33, 1992, s.1-9.

_____, "Bulgarların Pomak Türkleri Politikası", **Diyanet İlmî Dergisi**, C.29, S.2, 1993, s.75-80.

Avcı, Nazmi, "Balkanların Dağlı Türkleri: Pomaklar", **Yeni Türkiye Dergisi**, Rumeli-Balkanlar Özel Sayısı, C.5, S.70, 2015, s.5670.

Bakırcılar, Nimet Ayşe, "Dünden Bugüne Pomaklar", **Türk Yurdu Dergisi**, C.31, S.292, 2011, s.269-272.

Başaran, Fatma Nur, "Çanakkale İli Biga İlçesindeki Pomak El Dokumaları", **Erdem Dergisi**, Halı Özel Sayısı I, C.10, S.28, 1999, s.49-52.

Eren, A.Cevat, "Pomaklara Dair", **Türk Kültürü Dergisi**, S.4, 1963, s.37-41.

Eroğlu, Mehmet Ali, "Balıkesir Sındırgı (Şahinkaya Köyü) Pomak (Peşkir) Dokumaları", **İdil Sanat ve Dil Dergisi**, C.4, S.18, 2015, s.185-204.

Gençkal, Berkant & Beşiroğlu, Ş.Şehvar, "Pomaklar ve Pesna Geleneğindeki Pentatonizm", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C.7, S.33, 2014, s.835-854.

Günşen, Ahmet, "Balkanlarda İslam-Türk Kimliğinin Bedelini Çok Ağır Ödeyen Bir Topluluk: Pomaklar/Torbeşler/Goralılar", **Türk Yurdu Dergisi**, Y.101, S.303, 2012, s.176-185.

_____, "Pomaks as a Balkan Community and Evidence of Turkishness in their Perceptions of Identity", **Trakya Üniversitesi Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi**, C.2, S.1, 2013, s.35-54.

_____, "Türk Kültür Coğrafyası Olarak Balkanlar ve Bir Balkan Topluluğu Olarak Pomakların Kimlik Algılamalarında Türklük İzleri", **Yeni Türkiye Dergisi**, Rumeli-Balkanlar Özel Sayısı, C.5, S.70, 2015, s.5667.

İspova, Nesrin Osmanova, "Bulgaristan'da Müslüman Pomaklar", **Balkanlarda İslam: Köprüler Yıkan Zihniyetin Yıkılışı**, Ed. Muhammet Savaş Kafkasyalı, TİKA Yayınları, C.5, 2016, s.537-550.

Kalafat, Yaşar, "Pomak Halk İnançları", **Kültür Evreni Dergisi**, C.6, S.23, 2015, s.114-118.

_____, "Türk Kültür Coğrafyası-Türk Kültürlü Akraba Halklar Tanımı Kapsamında Karşılaştırmalı Torbeş ve Pomak Halk İnançları", **Dört Kıtada Folklorun İzinde: Prof.Dr. Özkul Çobanoğlu Armağanı**, Hakim Yayıncılık, 2015, s.601.

Kamil, İbrahim, "Pomak Türklerinin Kimlik Mücadelesi ve Bulgaristan Komünist Partisinin Gizli Kararları (1948-1984)", **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, S.59, 2017, s.435-477.

Kayıhan, Ahmet, "Pomak Türklerinin Tarihi Nedir?", **Türk Dünyası Dergisi**, C.12, S.47, s.44-46.

Koyuncu, Aşkın, "Balkan Savaşları Sırasında Pomakların Zorla Tanassur Edilmesi (1912-1913)", **Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi**, S.33, 2013, s.139-196.

Memişoğlu, Hüseyin, "Pomak Türkleri", **Türk Kültürü Dergisi**, C.31, S.365, 1993, s.29-36.

_____, "Pomaklar", **Balkanlar El Kitabı**, Ed. Bilgehan A. Gökdağ-Osman Karatay, Akçağ Yayınları, 2.Baskı, C.2, 2013, s.631.

Nuri, Celal, "Bulgar ve Pomak", Çev. Muhammet Kemaloğlu, **Ankara Üniversitesi Dil ve Ta-**

rih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, C.53, S.2, 2013, s.421-431.

Özönder, M.Cihat, "Pomak Türkleri", **Batı Trakya'nın Sesi Dergisi**, C.1, S.4, 1988, s.16-19.

Öztürk, Nazmiye & Aşçıkoca, Haldun, "Osmaniye Beldesi Pomak Evleri Üzerine Çevresel, Mekânsal-Programatik ve Yapısal Bir Değerlendirme", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C.6, S.25, 2013, s.410-418.

Pınar, Mehmet, "Tek Parti Döneminde Pomaklar (1923-1946)", **Tarih Okulu Dergisi**, Y.9, S.25, 2016, s.803-835.

Ristemov, Asan, "Pomakların Menşei Problemi (Analiz ve Değerlendirme)", **Balkan Araştırmaları Dergisi**, C.3, S.1, 2012, s.15-26.

Sofuoğlu, Ebubekir, "Kuman Peçenek Bakıyesi: Pomaklar", **Yeni Türkiye Dergisi**, Rumeli-Balkanlar Özel Sayısı, C.5, S.70, 2015, s.5648.

Stoyanova, Plamena, "Balkan Savaşı Esnasında Zorla Hıristiyanlaştırılan Müslüman Pomaklar", Çev. Basri Zilabid, **Toplumsal Tarih Dergisi**, S.211, 2011, s.2-7.

Şahin, Cemile, "Balkanlarda Unutulmuş Müslüman Bir Topluluk: Pomaklar", **Yeni Türkiye Dergisi**, Rumeli-Balkanlar Özel Sayısı, C.5, S.70, 2015, s.5673.

Şaşan, Faris, "Zavallı Pomaklar", **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi**, S.101, 1996, s.35-46.

Şerifgil, Enver M., "Toponimik Bir Araştırma: Göçler ve Yer Adları (Türkler, Pomaklar ve Bulgarlar)", **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi**, C.2, S.7, 1980, s.81-126.

Tarakcı, Büşranur, "Nerede-Nasıl: Pomaklar Üzerine", **Yeni Türkiye Dergisi**, Rumeli-Balkanlar Özel Sayısı, C.5, S.70, 2015, s.5684.

Turan, Ömer, "Rodoplarda 1878 Türk-Pomak Direnişi ve Rodop Komisyonu Raporu", **Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi**, C.34, S.1/2, 1996, s.129-156.

Uygun, Hasan, "Trakya'da Pomaklar: Kökenleri, yerleşim yerleri, gelenekleri ve kültürleri", **Aşrı Memleket Trakya'nın Renkli Dünyası**, Der. Tuncay Bilecen-İbrahim Dizman, İletişim Yayınları, 1.Baskı, 2017, s.169-190.

Yetiştii, Oğuzhan, "Pomak Kültüründe Hıdırel-

lez ve Mani Söyleme Geleneği”, **Fikir Sanat ve Edebiyat Töre Dergisi**, Y.4, S.42, 2016, s.59-61.

Yiğit, Emine Filiz, “Pomak Halk Şarkılarının Müziksel Analizi”, **Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuarı Dergisi**, S.7, 2015, s.85-96.

Zafer, Zeynep, “Bulgarların Eritme Politikası ve Bulgaristan’da Yaşayan Pomak Türkleri”, **Yeni Forum Dergisi**, C.12, S.262, 1991, s.39-41.

_____, “Pomak Türklerinin Nişan ve Düğün Geleneği”, **Erdem Dergisi**, Türk Halk Kültürü Özel Sayısı-III, C.13, S.39, 2001, s.569-587.

_____, “Balkan Savaşları ve Pomaklar”, **100. Yılında Balkan Savaşları (1912-1913): İhtilaf Duruşlar**, C.1, 2014, s.351-367.

C. Sempozyum/Kongre Bildirileri:

Avcı, Nazmi, “Balkanların Dağlı Türkleri: Pomaklar”, **Balkan Savaşlarının 100.Yılında Uluslararası Balkan Sempozyumu Bildirileri**, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta 2013, s.381-384.

Bakırcılar, Nimet Ayşe, “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Pomakların Türkiye’ye Göç Süreci”, **IV. Uluslararası Balkanlar ve Göç Kongresi**, [İstanbul 2015, s.2-13](#).

Bozkaplan, Şerif Ali, “Pomak Türkleri ve Pomak Türkçesi”, **II. Uluslararası Batı Trakya Türkleri Araştırmaları Kongresi Bildirileri**, Alanya 2007, s.221.

Bozok, Bilgihan Akbaba & Yükselsin, İbrahim Yavuz, “Karaağaçlı Pomak Göçmen Topluluğu’nda Balkanlı Kimliğinin İnşa Aracı Olarak Müziksel İcra”, **Uluslararası Müzik Sempozyumu Bildirileri**, Bursa 2016, s.164-178.

Cambazov, İsmail, “Bulgaristan Rodoplar Bölgesinde I.Balkan Savaşı Esnasında Pomak Soykırımının Önlenmesinde Mustafa Kemal Paşa’nın Oynadığı Büyük Rol”, **III. Uluslararası Balkanlarda Türk Varlığı Sempozyumu Bildirileri**, C.1, Manisa 2012, s.243.

Çokbankir, Ercan, “Pomakların Kökeni, Timraş Cumhuriyeti ve Asimilasyon”, **Geçmişten Günümüze Asimilasyon ve Zorunlu Göç’ü Anma**

Etkinlikleri Bildiriler, [İzmir 2009, s.55-74](#).

Gezer, Hanife, “Kıpçak-Kuman Kökenli Pomak Türklerinin Dili: Pomakça ve Pomak Ağzı”, **V.Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi Bildirileri**, İstanbul 2014, s.155-167.

Gözler, Kemal, “Osmanlı Tahrir Defterlerine Göre Lofça Pomak Köylerinin İlk Müslüman Sakinleri: 1479-1579”, **XIII. Türk Tarih Kongresi Bildirileri**, C.3, Ankara 2002, s.1397-1437.

Saçılık, Melahat Yıldırım & Çevik, Samet, “Pomak Yemek Kültürünün Yaşayan İzleri: Bir Sözlü Tarih Çalışması”, **III. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi Bildirileri**, Ankara 2014, s.628-638.

Sevinç, Berna, “Balıkesir Gönen Kocapınar Köyü Pomak Dokümanları”, **Balıkesir 2005 Sempozyumu: Tebliğler Kitabı**, s.502-505.

Yükselsin, İbrahim Yavuz, “Göç, Kimlik, Müzik: Pomaklarda Göçmen Kimliğinin İfade Aracı Olarak Pesna”, **Türkiye’de Müzik Kültürü Kongresi Bildirileri**, Ankara 2011, s.457-462.

[1] Araştırmacı. Trakya Üniversitesi Balkan Çalışmaları A.B.D. Yüksek Lisans Öğrencisi. E-mail: oguzhanyetis@gmail.com

BULAMADIM

Çok memleket gezdim çok il dolaştım
Türk ilinden güzel il bulamadım
Çok diller dinledim, çok dil konuştum
Türk dilinden güzel dil bulamadım

Türklüğün kaynağı Türkistan, Turam
İnsanın kaynağı Hazret-i Kur’an
Tanrı Dağ’dan geliğ Hira’ya varan,
Hak yolundan güzel yol bulamadım

Nice mâna, nice sırı ulaştım
Nice fikir yumağına dolaştım
Arı gibi nice çiçek dolaştım
Din gibi şifalı bal bulamadım

Nice gönül aldım ve gönül verdim
Nize mânalara, gerçeğe erdim
Arı gibi nice çiçek dolaştım
Din gibi şifalı bal bulamadım

Ateşoğlu der ki şükür mevlaya
Aşk oldum, TÜRK denilen Leylâ’ya
Bu şanlı Türklüğü tam anlatmaya
Bir güçlü, kudretli dil bulamadım

Mehmet ATEŞOĞLU

Kayseri, yüzlerce yıllık geçmişiyle eskiden olduğu gibi bugün de cazibe merkezi olan kadim bir şehirdir.” Makarr-ı ulemâ”, “meydan-ı şuarâ”dır. Pek çok şâir ve yazara ilham kaynağı olmuş, bağrından yüzlerce şâir ve yazar çıkarmıştır. Bu durum hem Kayseri hem de Kayserililer için bir gurur kaynağıdır.

İslâmiyet Öncesi Türk Edebiyatında ozan, şam, oyun, baksı gibi adlarla anılan şâirler birçok özelliği bünyelerinde barındırıyordu. Toplumda saygın bir yere sahip olan bu insanlar, edebiyatımızda âşıklık geleneğinin bilinen ilk nüveleriydi. Ozan geleneği Anadolu’da yerini âşıklık geleneğine bırakmış, âşıklar sazla veya sazsız söyledikleri şiirlerle, mahlas alma, nazire söyleme, bâde içme, usta-çırak ilişkisi gibi geleneklerle bu kültürü günümüze kadar yaşatmışlardır. Kayseri, yetiştirdiği önemli halk şâirleriyle yaşatılan bu geleneğin merkezinde olmayı başarmıştır. Develili (Everekli) Seyrânî üzerinde yüzlerce çalışması bulunan Kayserili yazar-şâir Bekir Oğuzbaşaran’a göre Seyrânî, sadece 19. yüzyılın değil bütün Türk Edebiyatının en güçlü on ya da yirmi halk şâirinden biridir.

Biz bu yazımızda âşıklık geleneğinin Kayseri’de önemli isimlerinden olan Cingözoğlu Âşık Seyit Osman üzerinde yapılan bir çalışmadan söz edeceğiz. Eserin tam adı “Avşarlar ve Cingözoğlu Âşık Seyit Osman”. 298 sayfadan müteşekkil çalışma, Savaş Yayınevi (Ankara) tarafından 2008’de basılmış, yazarı Hakan Mucuk. Eserin baş kısmında yazara ait bilgilere baktığımızda, yazarın edebiyat öğretmeni olduğunu ve Erciyes Üniversitesinde Halk edebiyatı alanında yüksek lisans yaptığını öğreniyoruz. Eser yapılan yüksek lisansın kitaplaşmış hâlidir, “Sözbaşı” adlı bölümden bunu anlıyoruz..

Eserin “İçindekiler” başlığı altında şu alt başlıklar sıralanmış: Sözbaşı, Kısaltmalar, Giriş, 19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu, Birinci Bölüm Âşık Edebiyatı ve Âşık Şiiri, İkinci Bölüm Cingözoğlu Geleneği, Üçüncü Bölüm Cingözoğlu Geleneğine Ait Şiirlerin İncelenmesi, Dördüncü Bö-

lüm Cingözoğlu Geleneğinde Renkler, Beşinci Bölüm Dil ve Üslûp, Altıncı Bölüm Sonuç, Yedinci Bölüm Metinler, Sözlük, Kaynaklar, Ekler, Ek 1: Âşık Mehmet, Ek 2: Âşık Mehmet’in Şiirleri, Ek 3: Cingözoğlu Osman’ın Oğlu Abuzeyit’in Nüfus Kayıt Örneği, Ek 4: Halil Cingöz’ün Nüfus Kayıt Örneği, Ek 5: Cingözoğlu Geleneği Mensuplarının Soy Ağacı, Ek 6: 24 Oğuz Boyu.

Eserin giriş bölümünde yazar 19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu’nun içinde bulunduğu siyâsî, sosyal ve kültürel ortam hakkında bilgi verdikten sonra yazılı kaynaklardaki bilgilere göre Avşarların tarihi hakkında bilgiler veriyor. Ardından Sultan Abdülaziz (1861-1876) döneminde iç düzeni sağlamak amacıyla kurulan Fırka-i İslâhiye üzerinde duruyor. Konar-göçer hayat tarzına alışmış Avşarları, 1865’te Fırka-i İslâhiye orduları yerleşik hayata geçirmeye çalışmış, bundan dolayı Avşarlarla ordu arasında kanlı mücadeleler olmuştur (s.5).

Birinci Bölümde yazar, Âşık Edebiyatı ve Âşık Şiiri üzerinde durur. Ozan-baksı veya destan geleneği yerini Anadolu’da Âşık geleneğine bırakır. Âşık, 16. Yüzyılın başından itibaren görülen şâir tipidir. Âşıklar şiirlerini saz eşliğinde veya sazsız söylerler. Âşığın şâirlik gücünün rüyasında “aşk badesi” içmekle ve “sevgilisinin hayalini” görmekle kazanıldığına inanılır. Cingözoğlu’na ait şiirlerde âşıklık geleneğinin bütün unsurlarını görmek mümkündür (s.9-17).

Cingözoğlu Geleneği adını taşıyan ikinci bölümde, Cingözoğlu Seyit Osman’ın geleneğin temsilcisi iki âşık olduğunu öğreniyoruz. Aslında bu şiirleri söyleyen geleneğin temsilcisi altı âşıktır. Bunlar: Âşık Osman, Âşık Cingözoğlu, Pement Osman, Cingözoğlu Seyit, Cingözoğlu Osman ve Âşık Mehmet’tir. Yazarın tespitine göre bugüne kadar Cingözoğlu Seyit Osman bir fertten ziyade bir olgudur (s.22). Tapşırımlarda adı geçen Cingözoğlu Seyit’in 19. Yüzyılın ilk çeyreğinde doğup ve son çeyreğinde öldüğü söylenmektedir. Cingözoğlu Osman ise Cingözoğlu Seyit’in oğludur.

Yazar üçüncü bölümde Cingözoğlu geleneğine ait şiirleri biçim ve içerik yönünden bir değerlendirmeye tâbii tutmuş, örneklerle tespitlerini somutlamıştır (s.31-90).

Üçüncü bölüm içerisinde değerlendirilebilecek “Cingözoğlu Geleneğinde Renkler” dördüncü bölüm olarak kitapta yer alıyor. Bu bölümde yine yazar Cingözoğlu şiirlerinde sık kullanılan renkleri örnekleriyle ortaya koyuyor (s.93-95).

Dil ve Üslûp bölümünde Cingözoğlu geleneğinde söylenen şiirlerin dil ve üslûp özelliklerine yönelik tespitlerde bulunulmuş ve şiirlerdeki söz sanatları örneklerle değerlendirilmiştir. Bu bölümde yazar şu tespiti yapıyor: “...Şiirlerinde Arapça Farsça kelimeler yok denecek kadar az, terkipler ise hemen hemen hiç yoktur.” Bu cümleyi takip eden üçüncü paragrafta 68 Arapça ve Farsça kelime örnek olarak gösteriliyor. Burada bir tenâkuz var. Cingözoğlu geleneğinde Arapça ve Farsça kelimeler aslında az değil fazlasıyla kullanılmıştır. Yazarın kitabın yapılırsa diğer baskılarında bu cümlesini gözden geçirmesini tavsiye ediyoruz.

Altıncı bölüm sonuç bölümüdür. Bunu takip eden yedinci bölüm “Metinler” adını taşıyor. Bu bölümde yazar Cingözoğlu Seyit Osman’a ait yaptığı araştırmada müracaat ettiği yazılı ve sözlü kaynaklar hakkında bilgi veriyor. Ardından çeşitlendirmeleriyle birlikte Cingözoğlu Seyit Osman’a ait 69 şiire yer verilmiş. Şiirleri ilk dördlüğün son dizesinin ilk harfine göre sıralamış. Bütün şiirlerde olmamakla birlikte şiirlerin hemen altında Metnin Derlenmesi, Metnin Hikâyesi/ Yakılma Sebebi ve Metin Üzerinde Düşünceler başlıkları altında değerlendirmeler yapılmış. Metinlerde noktalı yerler var. Ancak dipnotta bunların niçin boş bırakıldıkları belirtilmemiş. Yine dipnotlarda vezni bozuk olan mısralar belirtilmiş, ancak metin tamiri yoluyla düzeltilebilecek mısralar hakkında herhangi bir yorum yapılmamış. Bu eksiklikler de metin oluşturulurken giderilmeliydi.

Sözlük bölümü yetersiz. Bazı kelimelerin ne anlama geldiğini öğrenemiyoruz.

Kaynaklar bölümünde yazarın çalışmasını hazırlarken başvurduğu sözlü, yazılı ve basılı kaynak-

lar yer alıyor.

Ekler bölümü Cingözoğlu geleneğinin son temsilcisi sayılan Âşık Mehmet’e (1993-1991) ayrılmış. Bu bölümde Âşık Mehmet’e ait 14 şiir yer alıyor.

Kitabın kimi sayfalarında baskı ve dizgi hataları dikkat çekiyor. Tabii bu yazara yönelik bir eleştiri değil. Yayınevinin bundan sonraki baskılarda hatalarını düzeltmesini bekliyoruz.

Son olarak yaptığı yüksek lisans çalışmasını kitaplaştırarak hem geleneğe, hem Kayseri’ye hem de ilim âlemine katkı sağlayan Hakan Mucuk Bey’i tebrik ediyorum, zira bu çalışma kitaplaşmasa YÖK’ün ve tez hocalarının arşivlerinde belki de kimsenin haberi olmadan tozlanacaktı.

KAYSERİYE ÖVGÜ

Ak saçlı Erciyes’in, güzeldir dağların
Erkilet güzellerin, sonra gesi bağların
Kulakların paslarını, açar KAYSERİM
Tüm DÜNYÂ’ya ünlerini, saçar KAYSERİM
Semâda yüce yüce bacalar tüter,
Talas’da, Hisarcık’da meyvalar biter
Yahyalı’nın kirazı Anadolu’ma yeter,
Bağrında kat kat güller açar KAYSERİM
Hurdalar ayrı ayrı potada erir
Kullanışlı çeşitli mâmuller verir
Pazarlayıp dört yana , saçar KAYSERİM
Ticâretle uğraşır, tahsil yapar,
Sucuğu, pastırması mis gibi kokar,
Özünden ateş gibi zekâlar çıkar
Beyinleri ihrâcat yapar KAYSERİM
Doluştı bâzı bâzı cılız kozmopolitler
Aziz halkın onlara vermez hiç metelikler
Mâneviyattan yoksun kötü kimseler
Geriye baka baka geçer KAYSERİM
Seyyidi Burhâneddin, Mevlânânın hocası
Tennuriler, Tirmiziler ve daha nice
Kubbe kubbe türbeler bizden ziyâret bekler
Velî Enbiyâ kucağında, yatar KAYSERİM
Erciyes’im güneyden dâim, hep sana bakar.
Kalbinden derin derin çaylar, ırmaklar akar.
Büyük küçük gözünden her an şimşekler çakar,
Mânevi zevkler senden, gürce kaçar KAYSERİM

Nuh Nâci AKMERMER

Selam, insanlık hayatının en nezih, “iletişim...” kavramı!

Selam sözlükte, “Barış ve esenlik dileği.”
“Teslimiyet, selamet, güvenlik.”

“Her türlü ayıp ve noksanlıktan uzak olma hali.”

Halkımız arasında yaygın bir söz vardır;

“Bir selam, bin hatır yapar!”

Selam sözünde, “muhabbet...”, Selam sözünde, “rahmet ve bereket...”, Selam sözünde, “sağlık ve esenlik...”

Selam sözünde, “güven ve emniyet...” vardır.

Bir tıplulukta söze başlamadan önce ne deriz;

“Önce selam, sonra kelam...”

Cenab-ı Allah’ın doksan dokuz esmasından birisi de, “Es-Selam”dır.

Es-Selam; “Her türlü arızadan, noksanlıktan uzak olan...”

Kullarını bütün tehlikelere karşı koruyan...

Selamete çıkararan...

Hadis, “Selam vermek sünnet, selam almak farzdır!”

Demek ki, “selam...” inancımızda önemli bir konuma sahiptir.

Bir selam sözünde neler yok ki?

“Allah’ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun...”

Selam; mükemmel bir dilek, temenni ve “karşılıklı duadır!”

Yunus bir şiirinde ne diyorlar?

“Biz dünyadan gider olduk, kalanlara selam olsun.”

Allah Resulünün (asv) sıklıkla kullandığımız bir hadislerinden;

“Canım kudret elinde olan Allah’a yemin ederim ki;

İman etmeden Cennete giremezsiniz,

Birbirinizi sevmeden de iman etmiş olmazsınız.

Size yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz

bir işi göstereyim mi?

Selamı aranızda yaygınlaştırınız.”

Selam, “kalbi yakınlığı...” artırır. Selam, “kırgınlıkları...” siler. Selam, “muhabbetir...”

Selam, “konuşmadan öncedir!”

Selam, “nezaketin, kibarlığın, izzet ve ikramın...” ta kendisidir.

Hadislerde, “selam vermenin de...” kuralları olduğunu görüyoruz.

“Binitli yürüyene, yürüyen oturana, az olan guruba selam verir.”

“Küçükler, büyüklere selam verir.”

“Müslüman’ın Müslüman üzerindeki altı hak-tan biri de selam vermektir.”

Selam vermeyenler, inancımızda kınanıyor!

“İnsanların en acizi dua etmeyen, en cimrisi selam vermeyendir.” (Hadis)

Bir başka hadiste, “Birbirinizi sevmek için çok selamlaşınız.”

Cennetin kapısını neler açıyor?

“Tatlı dilli olmak, selamlaşmak ve yemek yedirmek, Cennete götürür” (Hadis)

Kur’an da, selam ile alakalı, “36 ayet...” yer alıyor.

Ayet, “Siz bir selam ile selamlandığınız zaman,

Siz de ondan daha güzeliyle karşılık verin

Veya verilen selamı aynen iade edin.” (Nisa, 86)

Cennette de, “iletişimin ana temasında...”

“Selam...” vardır.

Ayet, “Orada onların duası; “subhaneke Allahümme”

(Ey Rabbimiz olan yüce Allah! Sen bütün noksan sıfatlardan münezzehsin! Demeleri)dir.

Dualarının sonu ise; “Elhamdülillahi Rabbilalemin”

(Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur demeleri)dir.” (Yunus, 10)

Selam kavramında neler anlaşılıyor?

“Sabrettiğiniz için size selam olsun.” (Ra’d, 24)

“Oradaki dirlik temennileri “selam”dır” (İbrahim, 23)

“Selam size, yapmış olduğunuz güzel işlerin mükâfatı...” (Nahl, 32)

“Onlar orada boş bir söz işitmezler. Ancak “selam” işitirler” (Meryem, 62)

“Selam doğru yolda gidenleredir.” (Tâ-hâ, 47)

“O’na kavuşacakları gün müminlere esenlik dileği selâmdır” (Ahzap, 44)

“Ey iman edenler! Sizde ona teslimiyetle salât ve selâm edin” (Ahzap, 56)

“ (onlara) Rahim olan Rab’den “selâm” sözü vardır. (Ya-Sin, 58)

“Gönderilen bütün peygamberlere selam olsun” (Sâffât, 181)

Birbirimizle, “selamı...” ve “duayı...” yaygınlaştıralım! Birbirimizle, “muhabbeti...” artıralım! Sözüün özü, “selamete kalınız!”

ÖNCEKİ SAYIDAN DEVAM

MIRALI VE SULTANSÖYÜN

Bu kıza Gülfam derlermiş. O, güzellikte dünyada tanınmış bir kızdı. Örne kara saçları yıldız kuyruğu gibi iki göğsünün üstünde sallanıp duruyordu. Güzellikte Ay ile yarışmış. Bütün halk güzellikte Gülfam'ı överlermiş, gökteki Ay da bunu çok kıskanmış. Gülfam'ı yarışmaya çağırıp güzellikliğini ölçmek için Ay, terazinin bir kefesine bindiğinde "Güzellikte Ay ile yarışmaya haddimiz olmaz" diye Gülfam terazinin diğer tarafına bir ayağını bastığında, Ay göğe fırlamış. O günden beri de Ay, yenildiğine utanarak gökte duruyormuş. Fakat Gülfam muhafızları görünce bir taraftan da gözünün beyazını kendi bilgiçliğinden gösteriyormuş. Bunu da diğer akıllılar o anda anlamışlar. Nihayetinde, onların Gülfam'a gönülleri kanaat getiriyor, birden attan iniyorlar da:

- Kız, misafir alırsanız, biz size misafir olacağız. Fakat biz çoğuz, diyorlar.

- Çoğunu azını bilmem, yürüyün eve. Türkmenin şimdiye kadar misafir kovanını duymamışsınızdır. Fakat gücenmeyin baştan söyleyeyim, bizim sultanlara layık izzet hürmet edecek varlığımız yoktur, diyor. Gülfam onların önüne katıksız, ekmeksiz mantı koyuyor. Onlardan biri Gülfam'a şiirle duyuruyor:

Hangi yerin âdetidir,

Mantıyı koydu ekmeksiz?!

Gülfam da ona anında şiirle cevap veriyor:

Varı bilmeyen, yoğu bilmeyen

Ne tuhaf misafirsiniz?!

Sonra onlar:

- Kızım, Sultansöyün Padişahın dünyada yalnız bir arzusu olsa, onu yerine getirmek de sadece sana bağlı olsa, sen onun için merhemet elini uzatır mısın?! diyorlar.

Gülfam:

MIRALI HEM SOLTANSÖYÜN

Yankı gızın adına Gülpam diyer ekenler. Ol ovadanlıkda yer yüzüne belli gız bolan. Örne gara saçları yıldızın guyruğu yalı iki gövsünü üstünden sallanıp duran. Görkde-görmekde Ay bilen bäsleşer eken. Ähli insan ovadanlıkda Gülpamı tarıplar eken, asmandakı Ay-da muña örän kem-siner eken. Gülpamı bäsleşige çağırıp, ovadanlığını ölçemek için Ay tereziniñ bir gapdalına münen. "Ovadanlıkda Ay bilen bäsleşmäge hetdimiz bolmaz" - diyip, Gülpam tereziniñ beyleki tarapına bir ayağını basanda, Ay asmana zınlıp giden. Şol günden bärem Ay utulanına uyalıp, asmanda galiberen. Emma Gülpam yasavulları görüp, bir tay gözünüñ ağını özi bilgeşländen köpelden eken. Munı bolsa beyleki akıldarlar bada-bat aııpdırlar. Garaz, olarıñ Gülpama sını oturıp, güpbe atdan düşyärler-de:

- Gız, mıhman alsañız, biz-ä size mıhman bolcak. Yöne biz köplügräk - diyyäler.

- Köpüni-azını bilmen, yörüñ, öye. Türkmeniñ henize çenli mıhmanı kovanını eşiden delsiñiz. Yöne, ayıplaşmañ, önünden duyduyayın, biziñ sultanlara layık hezzet-hormat edere gurbumuz yokdur - diyyär. Gülpam olarıñ önünde gatıksız, nansız belke goyyar. Olardan biri Gülpama şıgır bilen habar gatar:

Haysı yerniñ adatıdır,

Belkäni goydı nansız?!

Gülpam hem oña bada-bat şıgır bilen cogap gaytaryar:

Barnı bilmey, yoknu bilmey,

Ne acap mıhman, siz?!

Soñra olar:

- Keygim, Soltansöyün patışanıñ dünyäde yeke-täk bir arzuvı bar bolsa, onuñ amala aşmağı hem diñe saña bağlı bolsa, sen onuñ üçin merhemet goluñı uzadarmıñ?! - diyyärler.

Gülpam:

- Peki, olur diyerek muhafızlarla sıkılmadan, hevesle konuşur.

O zaman onlar:

- Biz Sultansöyün Padişah için Gül'ü istemeye geldik, diyorlar. O zaman Gül, annesinden de önce:

- İstemeye geldiyseniz, mihrimi kendim belirleyeceğim. Benim mihrim on kuzu, yirmi kurt, otuz iner devesi, kırk aksakal, elli aygır, altmış iğdiş, yetmiş yular, seksen köstek, doksan torba, diyor.

İki aksakal:

- İğdişten köstekten de mihir olur mu? Miralı, kalk niçin oturuyorsun! Bu yaşayıp dolaşan bir utanmazmış. Bundan akıllı olmaz, bizimle eğlenip bize gülüp duruyor bu, dedi.

Mıralı:

- Durun!, dedi.

Aksakalların biri:

- Öyle mi, niçin?! Böyle yaparak bu utanmazın gevezeliğine ağzımızı açıp oturmalı mıyız?!

- Hayır, öyle değil. Bu kız da bizim aklımızı yokluyor, hem de kişinin yaşını, ömrünü sayıyor. Adam on yaşında kuzu gibi, yirmisinde kurt gibi, otuzunda iner deve gibi, kırkında akıl kesesi dolup taşan gibi, ellisinde aygır gibi, altmışında iğdiş gibi karısına mihir bildirmeye yaramıyor, yetmişinde gem vurulmuş gibi, bu da adamın daha belli bir ömrü, önünde veya sonunda, bu aralıkta bir patırtı oluyor, sekseninde ayağı kösteklenmiş gibi, doksanında başına torba giydirilmiş gibi oluyor. Lafın kısası kız, Sultansöyün'ü kocamış görüyor, dedi. Aksakallar:

- Niçin koca? Şah kızın kendiyile yaşıt değil mi niçin? dediler. O zaman Mıralı:

- Öyle de olsa, Gül'ün henüz gül yaprakları bozulmamıştır. Fakat Sultansöyün kendini kırka böldü, onun kırk karısı var. Kırkının yaşını üst üste toplarsan, dokuz yüz toksan dokuz oluyor. Daha sonra onu Gül ile nasıl yaşıt sayabileceğiz? dedi.

Bu yerde bunlar bu konuşmayı makul buldular. Birbirlerine danışıp anlaşarak nazenin

- Hoş, bolğay! - diyip yasavullar bilen darıkman, gövünceñ gürleşipdir.

Onda olar:

- Biz-ä Soltansöyün patışa üçin Güle söz aydıp geldik - diyyärler. Onda Gül enesindenem öñe düşüp:

- Söz aydıp gelen bolsañız, bahamı özüm kescek. Meniñ baham on guzı, yiğrimi böri, otuz iner, kırk aksakgal, elli aygır, altmış ağta, yetmiş noğta, segsen duşak, toğsan torba - diyyär.

İki aksakgal:

- Ağtadan-noğtadanam bir baha bolarmı? Mıralı, gal, nâme otırsıñ! Bu bir gezip yören şermen-de eken. Mundan akıldar bolmaz, bizi oynap üstümüzden gülüp otır bu - diydi.

Mıralı:

- Duruñ! - diydi.

Aksakgalların biri:

- Hä, nâme?! Şeydip bu şermendäniñ samahullamasına ağzımızdı öveldişip oturmalımı biz?!

- Yok, beyle däl. Bu gız hem-ä biziñ aklımızdı barlap göryä, hemem adamzadıñ yaşını, ömrünü hasaplaya. Adam on yaşında guzı yalı, yiğrimide böri yalı, otuzda iner yalı, kırkda akıl kasesi dolup-daşan yalı, ellide aygır yalı, altmışında ağta yalı - ayalına mähir bildirmäge yaramayar, yetmişinde noğtalanın yalı - bu hem adamzadıñ kesgitliräk bir ömri, añırsında ya bārisinde, şol aralıkda bir tarpıldı bolayyar, segseninde ayağı duşaklanan yalı, toğsanında başına torba geydirilen yalı bolyar. Gepiñ gısgası, gız Soltansöyüni garrırak göryä- diydi. Aksakgallar:

- Nâme üçin garrı? Şa gızın özi bilen yaşıt dälmi nâme? - diydiler. Onda Mıralı:

- Şeyle-de bolsa, Gülün şindi gül berkleri bozulmandır. Emma Soltansöyün özünü kırka böldi, onuñ kırk ayalı bar. Kırkısının yaşını üst-üstüne hasaplasañ, dokuz yüz toğsan dokuz hem bolyar. Onsoñ onı Gül bilen nähili yaşıt hasap edip bilecek? - diydi.

Şu yerde bular bu gürrüni makul gördüler. Maslahat bilen dilini tapıp, nazenin Gülpamı alıp

Gülfam'ı alarak döndüler. Gülfam, türlü sınavlarla Sultansöyün'ü zevkle zayıf düşürdü. Fakat Sultansöyün'ün sınavı Gülfaminkinin dercesinde olmadı. Sultansöyün, Gülfam ile ilginç bir şartla evlendi.

Sultansöyün bir gün uzak yola gitmek için hazırlık yaparken Gül'e sert bir emir vermiştir:

- Gül, eğer sen güllüğünde kalmak istersen, benim buyruğumu mutlaka yerine getirirsin. Eğer getirmesen, o zaman senin ne yaprağın kalır, ne de kokun. Ben yedi yıllık yola gidiyorum. Geri dönüp geldiğimde sen yedi yaşındaki oğlanı kara atımın tohumundan olan yedi yaşındaki tayın üstüne bindirip önüme çıkarırsın!

Padişah gittikten sonra, Gül çaresiz durumda kalıp en sonunda kendi yanına kalfalarını çağırıp sultanın buyruğunu onlara bildirerek onlara akıl danıştı. Kalfalar ona akıl veremedi, "Biz yalnız senin buyruğunu yerine getirebiliriz" dediler. Gül, otuz kalfasına erkek elbisesi giydirip onları otuz kısrağa bindirerek arkasına takıp yola düşer. O, gidip sultanın kampından açıkta bir yerde konaklar. İki kalfasını erkek kılığında Sultan'a göndererek "Şunu bildirin!" der. Onlar [Sultan'ın yanına] gelerek:

- Kıymetli cihan padişahı! Efendimiz bizi size gönderdi. Eğer Padişah hazretleri merhamet ederse, sizin efendimiz size selama gelecek, dediler. Sultansöyün buna razı oldu.

Padişahın izin verdiğini gelip haber veren kolluklarına Gül, erkek kılığına girerek Sultanın yanına varıp izzet hürmetle eğilerek selam verir. Sultansöyün kıymetli misafire kendi yanından yer vererek onunla sohbeğe başlar:

- Gelişiniz nereden? Hüneriniz nedir?

- Sultanım, biz tüccarız. Bizim mal yüklü kervanımız geliyor. Otuz atlı muhafızla kervanın önünü açıyoruz. Sizin bu civarda olduğunuzu işitince selamlaşıp geçmeyi kendimize farz bildik.

- Hoş gelmişsiniz!

Onların sohbetleri koyulaştıktan sonra, Sultansöyün ona:

- Ey, tüccar, sizin başka ne hüneriniz var? diye

gaytdılar. Gülpam dürli sınağlar bilen Soltansöyünü mazalı horladı. Emma Soltansöyünüñ sınağı Gülpamınkıñın çeni-çakam bolmadı. Soltansöyün Gülpama täsin şert bilen öylendi.

Soltansöyün bir gün uzak yola şayını tutup, Güle berk tabşırık beripdir:

- Gül, eğer sen güllüğünde galmak isleseñ, meniñ tabşırığımy hökman yerine yetirersin. Eğer yetirmeseñ, onda seniñ ne yaprağıñ galar, ne-de ısıñ. Men yediyıllık yola gidyan. Gaydıp gelenimde sen yedi yaşlı oğlanı gara atımıñ tohumı bolan yedi yaşlı tayın üstüne müdürüp, önümden çıkararsın!

Patışa gidenden soñ, Gül çıkgınsız yağdayda galıp, in soñunda öz yanına kenizlerini çağırıpdir, sultanın buyruğıny olara mälim edip, olardan maslahat sorapdır. Kenizler ona maslahat berip bilmän, "Biz diñe seniñ buyruğıny yerine yetirip bileris" diyipdirler. Gül otuz sanı kenizine erkek libasını geydirip, oları otuz baytala müdürüp, ızına tirköp yola düşüpdür. Ol barıp, sultanın goşundan açırak bir yerde düşläpdür. İki sanı kenizini erkek libasında Soltanın üstüne gönderip, "Şunu mälim edin!" diyipdir. Olar gelip:

- Hormatlı patışahı älem! Hocayınımız bizi siziñ üstünize iberdi. Eğer patışa hezretleri merhemet etse, biziñ hocayınımız size salama gelecek - diydiler. Soltansöyün muña razıçılık berdi.

Patışanın ıgtıyar berendiğini gelip habar beren batlarına Gül erkek libasına girip, Soltanın üstüne, barıpdır, ızzat - hormat bilen iki bükülip salam beripdir. Soltansöyün gadırlı mıhmana öz yanından yer berip, onun bilen sohbeğe başlapdır:

- Gelişiniz nireden? Pişäniz näme?

- Sultanım, biz-ä sövdağär. Biziñ harıt yüklü kervenimiz gelyär. Otuz atlı nöker bilen kerveniñ önünü çalıp yörüs. Siziñ şu töverekde bardığınyızı eşidip, salamlaşıp geçmeği özümize parz bildik.

- Hoş gelipsiniz!

Olarıñ gürrüñleri gızışandan soñ, Soltansöyün ondan:

- Ey, sövdağär, siziñ başga näme hünäriñiz bar?

sorar.

Gül ona:

- Biraz satranç biliyorum, diye cevap verir.

- Gel, o zaman satranç oynayalım!

- Çok iyi [olur]. Fakat bizim yurdumuzun bir âdeti var: Oyuna başlayınca herkes en sevdiği şeyini ortaya koyar, onu üten alır.

- Çok iyi âdet. Benim en sevdiğim şeyim kara atımla şu başımdaki tacım. Ütülürsem, bunları verir. Ortaya siz ne koyarsınız?

- Benim Çınmaçın'den seçilip gelen bir cariye var. Onu görmeye göz gerek. Size ütülürsem, onu veririm.

Köşkten çıktıktan sonra aradan birçok gün geçtiği için Sultan'ın kulağına cariye sözü çok hoş gelir.

Oyun, ikisi arasında ilginç devam eder, sonunda Sultansöyün ütülür. Sultansöyün, kara atıyla tacını Gül'e vererek sabah yine bir parti oynamayı rica eder.

Gül, Sultansöyün'ün tacını başına giymiş, kara atı ise kısıraklarının arasına salıvermiştir.

Ertesi gün satranç oynadıklarında Sultansöyün ütmüştür. Oyunda ütüldükten sonra Gül, cariyesini getirip Sultansöyün'e vermek için geri gelir.

Gül, cariye kılığına girip, kendini Sultansöyün'e götürüp üç gün geçtikten sonra, yine bir bahaneyle alıp dönmelerini kalfalarından talep eder.

Gül'ü görünce Sultansöyün'ün akli başından giderek ona dokunmak ister. Gül, Sultansöyün'ün elini itip:

- Çek, elini! Ben cariye olsam da şeriat kanununa göre nikahlanmazsan benim yanıma gelemezsin!, der.

Sultansöyün, geniş bir vakit bulsa, belki onu haremine gönderirdi ama şimdi onun şartına boyun eğmeye mecbur oldu. Kadı, yazı yazar Sultansöyün, mührünü basıp "cariyenin" eline verir.

Aradan üç gün geçtikten sonra, kalfalardan biri erkek kılığında gelerek Sultansöyün'ün huzuruna

- diyip sorapdır.

Gül oña:

- Kem-käs küşt bilyän - diyip, cogap beripdir.

- Gel, onda küşt oynalı!

- Örän yağşı. Yöne biziñ yurdumızıñ bir desuru bar: Oyna başlanda her kim iñ govı göryän zadını orta goyyar, onı utan alyar.

- Örän yağşı dessur. Meniñ iñ govı göryän zadım gara atım bilen şu başımdakı jıgam. Utulsam, şuları bererin. Orta siz näme goyarsıñız?

- Meniñ Çınmaçından saylap-seçip alıp gelyän bir gırnağım bar. Onı görmäge göz gerek. Sizden utulsam, şonı bererin.

Köşkden çıkalı bəri aradan birnäçe gün geçeni için Soltanıñ gulağına gırnak sözi örän hoş yakıpdır.

Oyun iki arada gızıklı gidip, ahırında Soltansöyün utulupdır. Soltansöyün gara atı bilen tacını Güle berip, ertir yine bir döv oynamağı hayış edipdir.

Gül Soltansöyüniñ tacını başına geyip, gara atı bolsa baytallarına goyberipdir.

Ertesi gün küşt oynanlarında Soltansöyün utupdır. Oyunda utulansoñ, Gül gırnağını getirip Soltansöyüne bermek için ızına gidipdir.

Gül gırnaksıpatına girip, özüni Soltansöyüniñkä eldiripdir-de, üç gün geçenden soñ, yine bir bahana bilen alıp gaytmaklarını kenizlerinden talap edipdir.

Güle gözi düşende Soltansöyüniñ huşı başından uçup, oña el urmakçı bolupdır. Gül Soltansöyüniñ eline kakıp:

- Çek, eliñi! Men gırnağam bolsam, şerigat kanunına görä nikalaşmasan, meniñ yanıma gellersiñ! - diyipdir.

Soltansöyün giñişlik bir vaqt bolan bolsa, belki onu haremhana eldirerdi, emma häzir onuñ şertine boyun eğmäge mecbur boldı. Kazı hat yazıp, Soltansöyün möhrünü basıpdır-da "gırnağıñ" eline beripdir.

Aradan üç gün geçenden soñ, kenizlerden biri erkek adam sıpatında gelip, Soltansöyüne yüz tu-

varır:

- Sultanım, beni efendim gönderdi. O: “Bana Sultan’ın tacını giymek, atına binmek layık değil. Sultan’a da cariyeye baş birleştirmek yakışmaz. Bu işi halk bilmeden önceki duruma döndürseniz” diye size akıl danışıyor.

Sultansöyün, bu sözü makul bulur da “cariye-yi” geri gönderip atıyla tacını getirtir.

Aradan ay, gün geçtikten sonra Gül’ün oğlu, kısrakların da kara attan tayı olur.

Aradan yedi yıl geçtikten sonra, Sultansöyün’ün yetişip geldiği haberi ulaşır. Gül, kendi oğlunu kara atın tayına bindirip uğurlayarak birkaç öğüt verir de babasının önüne gönderir.

Gül’ün oğlu, yüz oğlana baş olarak kara atın üstünde Sultansöyün’ün önüne çıkar.

- Es-selamü aleyküm, ata! diyerek Sultansöyün’ü selamlar. Sultansöyün o oğlana hayran kalıp:

- Kimin oğlusun? diye sorar.

Oğlan, babasına sevinçle bakıp:

- Sultansöyün’ün oğluyum!, der.

Sultansöyün attan inmeye kalmadan, gazapla Gül’e bakıp üstüne atılır. Onun kılığının garip olmadığını anlayan Mıralı, geride kalmaz. Sultansöyün, Gül’den haber de soramadan kılıcını kınından sıyrır da Gül’e çalmaya kalkışır. Mıralı, araya girip:

- Sultanım, cellatlar da sebepsiz can almaz! Öncelikle bunun sebebini bilmeliyiz, der.

Sultansöyün, gazabına dayanamayıp:

- Çekil!, diyerek bağırır.

Mıralı, onun önünde boyun eğerek:

- Sultanım, sebepsiz kan dökmeye niyetlendiyseniz bırakın o bir olmasın, iki olsun, önce benim başımı kes!, der.

Sultansöyün, Mıralı’yı öldüremez, kılıcını aşağı bırakır da kısık sesle:

- Gül, o oğlanı nereden aldın?! diye sorar.

Gül, bu duruma utanmaz, Sultan’a şan vererek sevinçle bakar:

- Sultanım, sen avdayken tüccarla satranç oy-

tupdur.

- Soltanım, meni hocayın iberdi. Ol: “Maña Soltanın tacını geymek, atını münmek layık däl. Soltana-da gırnak bilen baş birikdirmek gelişmez. Bu işi il-gün bilmänkä öñki-öñküklik etseñiz” diyip, size maslahat salyar.

Soltansöyün ol sözi makul bilipdir-de”. “gırna-ğı” ızına gaytarıp, atı bilen tacını getirdipdir.

Aradan ay, gün geçenden soñ, Gülün oğlu, baytalların-da gara atdan tayı bolupdur.

Yedi yıl aradan geçenden soñ, Soltansöyünin yetip gelyän habarı düşüpdür. Gül öz oğlunu gara atın tayına atarıp, birnäçe tabşırık beripdir-de, atasının önünden uğradıpdır.

Gülün oğlu yüz oğlana baş bolup, gara atın üstünde Soltansöyünin önünden çıkıpdır.

- Essalavmaleykim, ata! - diyip, Soltansöyüne baş eğipdir. Soltansöyün ol oğlana hayran galıp:

- Kimin oğlusın? - diyip sorapdır.

Oğlan atasına şatlık bilen garap:

- Soltansöyünin oğludırın! - diyipdir.

Soltansöyün atdan düşmeğe mähetdel, gazap bilen Güle bakan okdurılıpdır. Onun gılığının geñ däldiğini añlan Mıralı ızından galmandır. Soltansöyün Gülden habar hem soraman, gılıcını sırıpdır-da, Gülden eñtermekçi bolupdur. Mıralı ara düşüp:

- Soltanım, cellatlar hem sebäpsiz can alyan däldir! İlki bilen munuñ sebäbini bilmeli- diyipdir.

Soltansöyün gazabına çıdamam:

- Çekil! - diyip gıgırıpdır.

Mıralı onuñ önünde baş eğip:

- Soltanım, sebäpsiz gan dökmegi yüregiñize düven bolsañız, goy, ol bir bolmasın, iki bolsun, öñi bilen meniñ başımı kes! - diyipdir.

Soltansöyün Mıralını çapıp bilmän, gılıcını aşak goyberipdir-de, garılıcak ses bilen:

- Gül, ol oğlanı nireden aldın?! - diyip sorapdır.

Gül, bu yağdaya darıkman, Soltana şan berip, şatlıklı garapdır:

- Soltanım, sen şikärdekän, sövdağär bilen küşt

nadın mı?

- Oynadım.
- Ütöldüğünde ne vermiştin?
- Kara atımla tacımı vermiştim.
- Üttüğünde ne alımıştin?
- Tüccarın cariyesini almıştım.
- Sen o cariyeye dokunmak istediğinde ne talep etmişti?
- Ahitname.
- Sen onu vermiş miydin?
- Evet, vermiştim.
- Sen kendi ahdini, mührünü tanır mısın?
- Horasan'da benim mührümü tanımayan var mı?

Gül, Sultansöyün'ün mühürlü yazısını çıkarıp verdiğinde Gül'ü fehimplilikte kendinden usta, Mıralı'yı ise kendinin gerçek dostu sayar da onların ikisinin de önünde boyun eğer.

Sultansöyün, Gülfam'la işte şey yapıp evlendi. Şimdi dört akıllının arasında en sağduyulusu Gülfam olmalı. O kuyruklu yıldız kendi gözüyle gören muhafızdan olan kız.

Gülfam, geceleri kendi eri Sultansöyün ile Mıralı'yı, Etlet'i de yanına çağırarak bunlara bütün yapılacak işleri öğüt veriyor.

Sultansöyün Padişah, Mıralı dostuyla danışıp, Gülfam'ın söylediğiyle iş yürütüp gidiyorlar. Bunlar böyle yaparak birkaç yıl hoşlukla yaşayıp gezdiler.

Bir gün nazenin Gülfam hastalanarak başı yastığa düştü. Yer yüzünün tabipleri gelerek üstünde feryat ettiler, derdine çare bulunmadı. Sultansöyün, Gülfam'ın bu hastalıktan ayağa kalkamayacağını bildi. Mıralı'yı yanına çağırdı da:

- Ey dostum Mıralı, beş günlük ömrümde gönül alan, gönül veren, yürekdeş, sırdaş dostum sensin. İkimiz bir evde, bir otağda yaşadık, bir hocadan ders aldık, okuduk, alim olduk. Gülfam'ın şimdi bu hastalıktan iyileşmeyeceğini duyuyorum. Sen kara atları eyerle! İkimiz ava gidelim. Av da bir kişinin gönlünü açan şeydir, dedi. Sonra Sultansöyün, Etlet'i yanına çağırdı da:

oynapmıydın?

- Oynadım.
- Utulañda nâme beripdin?
- Gara atım bilen tâcimi beripdim.
- Utañda nâme alıpdın?
- Sövdagâriñ gırnağın alıpdım.
- Sen ol gırnağa el urmakçı bolanıñda, nâme talap edipdi?
- Ähtnama.
- Sen onı beripmidin?
- Hava, beripdim.
- Sen öz ähdiñi, möhrünü tanarmın?
- Horasanda meniñ möhrümü tanamayan bar mı?

Gül Soltansöyünün möhürlü hatını çıkarıp berende, Güli pähimplilikde özünden ökde, Mıralını bolsa özünüñ çın dostı hasap edipdir-de, onların ikisiniñ hem önünde baş eğipdir.

Soltansöyün Gülpama, ınha, şeydip öylendi. İndi dört akıldarın arasında in payhaslısı Gülpam bolmalı. Ol guyrıklı yıldız öz gözi bilen gören garavuldan bolan gız.

Gülpam gicelerine öz äri Soltansöyün bilen bile Mıralını, Etledi yanına çağırıp, bulara ähli etmeli-goymalı işlerini maslahat beryär.

Soltansöyün patışa Mıralı dostı bilen geñeşip, Gülpamın aydanı bilen iş yöredip uğrayar. Bular şeydip birnäçe yıl ayşı-eşretde yaynap gezdiler.

Bir gün nazenin Gülpamın kesellöp başı yastığa yetdi. Yer yüzünüñ tebipleri gelip, üstünde peryat kıldılar, derdine çare tapılmadı. Soltansöyün Gülpamın bu keselden galmacağını bildi. Mıralını yanına çağırdı-da:

- Ey, dostum, Mıralı, baş günlük ömrümde köñül alşan, köñül berşen, yürekdeş, sırdaş dostum seniñ. İkimiz bir öyde, bir otağda yaşadık, bir molladan sapak aldık, okadık, alım bolduk. Gülpamın indi bu keselden ayñalmacağını duyyan. Sen gara atları eyerle! İkimiz ava gideli. Avam bir adamzadıñ gövñünü açyan zattır - diydi. Soñra Soltansöyün Etledi yanına çağırdı-da:

- Etlet, ben Mıralı dostumla ava gideceğim, yerime sen şahsın! Fakat ben Gülfam'ın bu hastalıktan kalkamayacağını biliyorum. O arkamdan ölür. Ben keyfifefada, avda şikarda gezip dururken, arkamdan "Gülfam öldü" diye, kötü haber yetiştirirsen, kelleni alırım! Öldüğünü iştmezsem köşktekiyle öldürürüm! Çok fazla bekleterek çürütürsen, halkla zülmederim!, dedi.

Kıscacası desem de öldürecek, demesem de öldürecek. O zaman Padişahın dediğine "tamam" demek gerekir. Etlet:

- Olur, Padişahım, dediğin gibi yaparız, dedi.

Kara atlarını eyerleyip akdoğanlarını, tazılarını, oklarını yaylarını alarak Mıralı ile Sultansöyün atlanarak köşkten çıkıp ava yollandılar. At sürerek giderlerdi. Maksatları yaban eşiği avlamaktı. Atlarıyla koşup aldılar, tazılarıyla kovalayıp aldılar, akdoğanlarıyla vurup aldılar, okları yaylarıyla atıp aldılar. Nice av, geyik, yaban eşiği avlamakla Gülfam'ın hastalığı Sultan'ın hatırından çıktı. Nice gün avda şikarda gezdiler, keyif sürdüler. Bir gün giderlerken çölde yetişen servi ağacına rastladılar. Bu ağaç ilkbahar yaz aylarında çadır gibi çiçek açardı, öyle güzel ve gölgeli ağaçtı. Yanına vardılar. Tam dibindeki çeşmeden taşların yüzünden dağıyarıp gelen su akıp duruyor. Burada Mıralı:

- Ey âlemin kiblesi Sultan, bu gölgeli, iyi bir ağaçmış, keyifli dibinde su da var. Gel, bu ağacın gölgesinde bir mola verip, geyik etinden kebab yaparak dinlenip gidelim, dedi.

Sultansöyün:

- Mıralı, acı günümde de tatlı günümde de gönül alan, gönül veren dostum sensin, senin sözünü kırmak olmaz, diyerek hızla attan kendini yere attı.

Sultansöyün servi ağacının gölgesinde dirseğiyle yastığa dayanıp yatıyordu. Gözleri uykuya meyledip uyudu. Mıralı ise ateşi iyice köz hâline getirerek geyik etinden şişe takarak kebab pişirip duruyordu. O anda yapının arkasından eşekli biri indi. Arkasında iti. Sıpalı eşiğe binmiş geliyor. Elinde deyneği, üstü kırmızı elbiseli, başı silkme başlıklı, beli kendir kuşaklı, ayağı makam ayakka-bılı.

- Etlet, men Mıralı dostum bilen ava gitcek, ızımda sen şasıñ! Yöne men Gülpamıñ bu keselden galmacağını bilyän. Ol ızımda kaza kılar. Men keypi-sapada, avda-şikârde gezip yörkäm, ızımdan "Gülpam öldi" diyip, şum habar yetirseñ, kelläñi aların! Eğer ölenini eşitmän galsam, köşkdäkiñ bilen gırarın! Eğer köprük saklap porsadaysañ, il bilen zulum ederin! - diydi.

Garaz, aytsañam öldürcek, aytmasañam öldürcek. Onda-da patışañın aydanına "lepbey" diymeli bolyar. Etlet:

- Bolar, patışañım, aydıñın yalı ederis! - diydi.

Gara atlarını eyerläp, elguşlarını, tazılarını, ok-yaylarını alıp, Mıralı bilen Soltansöyün atlanıp, köşkdän çıkıp, ava uğradılar. At sürüp barardılar. Maksatları gulan avlamakdı. Atları bilen çarıp aldılar, tazıları bilen kovup aldılar, elguşları bilen kakıp aldılar, ok-yayları bilen atıp aldılar. Nice bir av keyik, gulan avlamak bilen Gülpamıñ keselliği Soltanıñ yadından çıkdı. Nice gün avda, şikârde gezdiler, keyp çekdiler. Bir gün gidip baryarkalar, çöl-beyevanda ösüp oturan servi ağacınıñ üstünden bardılar. Bu ağaç yaz-bahar ayları çadır yalı gülläp otırdı, şeyle ovadan hem sayalı ağaç. Yanına bardılar. Edil düybündäki çeşmeden daşlarıñ yüzünden dağı yarıp gaydyan suv akıp yatır. Şu yerde Mıralı:

- Ey, Soltanı kıblayı-âlem, bu bir sayalı, govı ağaç ekeni, mazalı düybünde suvam bar. Gel, şu ağacın sayasında bir düşläp, keyik etinden kebab edip, dınç alıp geçeli - diydi.

Soltansöyün:

- Mıralı, acı günümde-de, süyci günümde-de köñül alşan, köñül berşen dostum sensiñ, seniñ sözüñi yıkıp bolmaz - diyip, güpbe atdan özünü yere taşladı.

Soltansöyün servi ağacınıñ sayasına barıp, tirsekläp yatırdı. Gözleri ukığa mayıl bolup, uka gitdi. Mıralı bolsa odı belentden galap, keyik etinden sıha düzüp kebab bişirip otırdı. Şol vagt yapının añırsından eşekli biri indi. ızında iti. Kürreli eşiği münüp gelyer. Elinde tayağı eğni gırmızı donlı, başı silkme telpekli, bili kendir guşaklı, ayağı çokaylı.

Mıralı içinden:

- Olsa olsa, şu gelen çoban olmalı, sonraki dinleneceğimiz yerin yol tarifini alayım diye bir hayli yerden onun önüne çıktı. Varsa ki Etlet. Elbisesini değiştirip çoban kılığına girip gelmiş. O:

- Ey Mıralı, Gülfam öldü, dedi.

- Olmadı. Gülfam öldüyse, sen geri dön, Padişah senin gelip dediğini bilse bütün ailenle seni diri diri başaşağı yere gömer. Sen bizden daha önce velayete ulaş. Şartı var Padişah'ın, ben desem, beni de öldürür. Ama ben kendine söyletirim onun, dedi.

Böyle yaparak Etlet'i geldiği yere gönderip ateşin başına geldi lakin Sultansöyün ürpererek uykudan uyanı:

- Ey Mıralı, ben kedere daldım, düşümde Gülfam öldü!, diyerek derin nefes alıp gama daldı. Şimdi Gülfam'ın öldüğünü buna nasıl edip diyeceğim, diye yolununu bulamazken bir kasırga geldi de deminki servi ağacının gülünün birini koparıp yere düşürdü. Gül berkleri yerinden kopup saçılarak yere düşüp soldu. Bu ise Mıralı'nın söze başlamasına sebep oldu. Mıralı solan gülü eline aldı da:

- Ey Sultanım, şu gül, yel deşip, kendi yerinden yere düştü, soldu. Bu solan gülü yine de kendi yerine, ağaca yeniden koymak mümkün mü?, diye başı gamlı kasevetli dirseğini yastığa koyup yatan Sultana bakarak bir söz dedi. Sultansöyün de yatığı yerden Mıralı'nın dediği sözlerin anlamını düşünerek ona cevap verdi.

Mıralı:

Servi ağacının gülü soldu,
Bu gülü ne etse olur?!

Sultansöyün:

Serviden tabut yapıp,
Gül den kefen yapsa olur.

- Gül berki bir nazik şeydir,
Yetmese neylese olur?!

- Kimhadan kenevir yapıp,
Gül suyunu serpse olur.

Mıralı içinden:

- Bolubilse, şu gelyan çoban bolmalı, indiki düşecek yerimiziñ yolunu salgı alayın - diyip, esli yerden onuñ önünden çıktı. Barsa, Etlet. Eşğini üytgedip çoban lıbasına girip gelipdir. Ol:

- Ey, Mıralı, Gülpam öldi - diydi.

- Bolmandır. Gülpam ölen bolsa, sen ızına gayt, patışa seniñ gelip aydanıñ biläyse, tohum-ticiñ bilen diriliğıne başaşak yere gömer. Sen bizden önürtiräk velayete yet. Şerti bar patışanıñ, men aytsam, menem öldir. Emma men özüne aytdırın onuñ - diydi.

Şeydip, Etledi ızına gaytarıp, oduñ başına geldi velin, Soltansöyün tisginip ukudan oyandı:

- Ey, Mıralı, men hasrata batdım, düşümde Gülpam öldi! - diyip, uludan demini alıp, gama batıp oturdu. İndi Gülpamın ölenini muña nädip aydarkam diyip, uğrını tapman durka, bir tüveley geldi-de, yañkı servi ağacının gülünüñ birini tändirip, yere gaçırdı. Gül berkleri ornundan ayrılıp, pıtraşıp, yere gaçıp soldı. Bu bolsa Mırala söze başlamağa sebep boldı. Mıralı solan güli goluna aldı-da:

- Ey, Soltanım, şu. gül şemal deşip, öz ornundan yere gaçdı, soldı. Şu solan güli yene-de öz ornuna - ağaca tazedden oturdıp bolarmı? - diyip, başı gam-hasratlı, tirseklöp yatan Soltana bakıp, bir söz diydi. Soltansöyünem yatan yerinden Mıralının aydyan sözleriniñ manısına düşünip, oña cogap berdi.

Mıralı:

Servi ağacının güli soldı,
Bu güli ne etse bolar?!

Soltansöyün:

Servüden tabıt yapıp,
Gül den kepen etse bolar.

- Gül berki bir nezik zatdır,
Yetmese neylese bolar?!

- Kimhadan kenep yapıp,
Gül suyunu serpse bolar.

- Ayıp etmeyin, şahım, benden,
Derdim arttı dembedemden,
Devranın, gitti cihandan,
Sultanım, ne etse olur?!

- Dostum, sen gamlar yesene,
Dinç alayım, dost, koysana,
O zaman “Gül öldü” desene,
Bundan geri dönse olur.

- Menzil menzil yollar aştık,
Gelip bu menzilde düştük,
Gül’ün öldüğünü sizden işittik,
Sultanım, ne etse olur?

- Her iş geldi işbu sere,
Geldik ikimiz bu yere,
Sultan Hüseyin Baykara,
Bundan geri dönse olur.

- Mıralı, neyleyim bu canı,
N’edersin fani cihanı,
Elden aldırдың Gülfa’mı,
Yürü, dönsen ki, dönse olur!

- Ey, Mıralı, “Gülfa’m öldü” desene!

- Gülfa’m’ın öldüğünü biz de sizden işittik, Sul-
tanım!

Şah’ın yüreğine ateş düşüp, alevlenerek tutuşu-
yordu. O sırada “Sultan’ın gönlünü alamaz mıyım
acaba” diye bir fikir Mıralı’nın aklına geldi. Atın
eyerinin kaşındaki tulumda şarap vardı. Mıralı:

- Ey Sultanım, bir şarap içelim! Baştan kaygı,
gam, hasretler gitsin!, dedi. Sultansöyün:

- Mıralı, senin gönlünü kırmak olmaz, koy
içelim!, dedi. Tulumdan şarap alıp, iki kaseyi eşit
doldurdu, içecekken Mıralı:

- Ey Sultanım, ağız içip bunun tadını biliyor,
burun da kokusunu alıyor, göz rengini görüp kanı-
yor, kulağın da gönlü kalmasın. Kulağın gönlü için
bir tokuşturalım, bu da sesini işitse razı olur, dedi.

Tokuşturarak Mıralı şarabı içti. Ama Sultansö-

- Ayp etmeğın, şahım, menden,
Derdim artdı dembe-demden,
Dövranın, gitdi cahandan,
Soltanım, ne etse bolar?!

- Dostum, seň gamlar iysene,
Dınç alayın, dost, goysana,
Ondan “Gül öldi” diysene,
Mundan ıza gaytsa bolar.

- Menzil-menzil yollar aşdıq,
Gelip bu menzilde düşdüq,
Gül ölenini sizden eşitdik,
Soltanım, ne etse bolar?

- Her iş geldi uşbu sere,
Geldik ikevmiz bu yere,
Soltan Hüseyin Baykara,
Mundan ıza gaytsa bolar.

- Mıralı, neyley bu canı,
Nedersin panı cahanı,
Goldan aldırдың Gülpamı,
Yör, gaytsaň ki, gaytsa bolar!

- Ey, Mıralı, “Gülpam öldi” diysene!

- Gülpamın ölenini biz-ä sizden eşitdik, Sol-
tanım!

Şanın yüreğine ot düşüp, yalın bolup tutaşıp
baryardı. Şu yerde “soltanın gövni alıp bolmaz-
mıka” diyen pikir Mıralının kellesine geldi. Atın
eyerinin kaşındaki meşikde şarap bardı. Mıralı:

- Ey, Soltanım, bir mey içeli! Kelleden gaygı-
gam, hasratlar gitsin! - diydi. Sultansöyün:

- Mıralı, seniñ gövniñi yıkıp bolmaz, guy, içe-
li! – diydi. Meşikden mey alıp, iki käsäni deñläp
guydı, içmekçi bolanda Mıralı:

- Ey, Soltanım, ağız içip munuñ tağamını
bilyär, burun hem ısını alyar, göz reñkini görüp
ganyar, gulağın-da gövni galmasın. Gulağın gövni
üçin bir çakışdıralı, bu-da sesini eşitse razı bolar -
diydi.

Çakışdırıp, Mıralı meyi içdi. Emma Sultansö-

yün:

- E-e-ey, Gülfam öldüyse şarap içip ne yapayım?, diye kasesini elinden attı. Şahın kederi gitgide artıyordu. O zaman Mıralı:

- Ey Sultanım, nazenin Gülfam için sen bunca gam çekme. Bu yalancı fanidir, buna her bir gelenin kendi sırasıyla göçmesi gereken dünyadır bu. Burada baki kalan yoktur. Bundan nice bir hanlar, beyler, padişahlar, şehzadeler, iyizadeler, er yiğitler gelip geçmiştir. Gülfam da kendi sırasıyla göçtü. Ben de sen de böyle yapıp göçeriz, fani dünyada duracak yoktur, er geç faniden bakiye gitmelidir. Herkesin kendi sırasıyla geçip gittiği dünyadır bu, diye Sultan'a teselli vererek geçenleri sayarak bir söz dedi:

Sultanım, dinle sözümü,
Gelenler geçti gitti.
Yurt soran hanlar, beyler,
Padişahlar öldü gitti.

Er ölür, kalır devran,
Yalancı fani cihan,
Dizgininde yüz bin pehlivan,
Rüstem Zal öldü gitti.

Yüz yirmi dört bin peygamber,
Hakk'a hizmet kıldı ekser,
Alı dizgininde Kamber,
Sazını çaldı gitti.

Neyledi bilimli alimi,
Öldürdü bu Eflatun'u,
N'etti Hazreti Lokman'ı,
Tabipler öldü gitti.

Bizden önceki çok yiğitler,
Dik kulaklı bedevi atlar,
El değmedik periler,
İyiler geçti gitti.

Bu dünyada görmeyin işret,
Ömür boyu çekip hasret,
Hakkın tarhanı Meşrep
Divane öldü gitti.

yün:

- E-e-ey, Gülpam ölen bolsa, mey içip nâdeyin? - diyip, kâsesini elinden geçirdi. Şanıñ hasratı dembe-demden ağırlaşıp baryar. Şu yerde Mıralı:

- Ey, Soltanım, nazenin Gülpam için sen munça gam iymeğın. Bu yalancı panıdır, muña her bir gelen öz nobatı bilen geçmeli dün'yedir bu. Muña bakı gelen yokdur. Mundan nice bir hanlar, beğler, patışalar, şazadalar, yağşızadalar, är yiğitler gelip geçendir. Gülpam hem öz nobatı bilen geçdi. Mende, sen-de şeydip geçeris, panıda durcak yokdur, iru-giç panıdan bakıya gitmelidir. Her kes öz gezeği bilen geçip duran dün'yedir bu - diyip, Soltana gövünlük berip, ötenleri sanap, bir söz diydi:

Soltanım, diñle sözüm,
Gelenler geçdi gitdi.
Yurt soran hanlar, beğler,
Patışalar öldi gitdi.

Är öler, galar heññam,
Yalançı panı cahan,
Cılavında yüz-mün pälvan,
Rüstem Zal öldi gitdi.

Yüz yiğrim dört mün pığamber,
Haka hızmanat kıldı eğser,
Alı cılavında Gammar,
Sazını çaldı gitdi.

Neyledi bilimli alımını,
Öldürdi bu Eflatunnı,
Nätđi Hezreti Lukmannı,
Tebipler öldi gitdi.

Bizden öñki kân yiğitler,
Gargı gulak bedev atlar,
El değmedik perizatlar,
Yağşılar geçdi gitdi.

Bu dünyäde görmän eşret,
Ömür boyı çekip hesret,
Haknıñ tarhanı Meşrep
Divana öldi gitdi.

Dünyada deme ben, ben,
Toprak olursun gafil adam,
Hak yolundaki Edhem
Divane öldü gitti.

Mıralı neyler bu canı,
Hasrete koyma başını,
Elden aldırдың Gülfam'ı,
Peri öldü gitti!

At sürerek köşke vardılar. Atlarını bağlayıp köşke girdiler. Afgan halkının yedisinden yetmişine kadar hepsi kara giyerek, kanlı yaşlar dökerek, yas tutarak, matem tutarak Sultan'ı karşıladılar. Sultan, Gülfam'ın yattığı evine vardı. Nazenin Gülfam, âleme aydın köşkün iç duvarlarına şule saçarak yatıyordu. Evin duvarları öyle kıymetli taşlarla bezenmişti. Sultan atılarak Gülfam'ı kucakladı.

- Ey nazenin, akıldar Gülfam, dillerinden inci saç, diye gözünden katre katre yaş damlattı. Karşılık, cevap gelmedi.

Sultansöyün'ün kendi de Mıralı'nın izinden gelen şairdi. Orada Sultansöyün "Seni alan ecel gözüme bir görünseydi, bu ecele asker çekip bir sa-vaşsaydım!" diyerek Gülfam'ın başucunda oturup, bir söz dedi:

Çerhi kötü merhametin elinden eylerem ben dadı, hey,
Çünkü kıldı bizi gamlı, başkalarını şadı, hey,
Nice yıllık dostumuz, oldu bizden yadı, hey,
Başaşağı olmuş, yatıyor o kamed-i şimşiri, hey,
Cennetin burcundaki tuğlamı yıktın badı, hey.

Her seherler ağlarım ben yalvarıp Cabbarıma,
Bilmiyorum ben ne sebepten rahmi gelmez zarıma,
Yüzü gibi dolunay gibi zülüfleri şahmaranıma,
Başaşağı olmuş, ecel değdi benim dildarıma,
Demedim mi ben sana sıra benim celladı, hey?!

Firkat eyyamında Mecnun bunca çok laf vurmasın,
Hicrin derd-i dağını hiç kimse benden sormasın,
Mert eğer tohumunu ekse, zamansız hazan vurmasın,
Tez kaldırın cismini, çıksın ki gözüm görmesin,
Tabutunu çabuk yapıp gönderin marangozu hey!

Dünyäde diymegil men-men,
Gum bolarsen gapıl adam,
Hak yolundaki Edhem
Divana öldi gitdi.

Mıralı neylär bu canını,
Hasrata goyma başını,
Goldan aldırдың Gülpamını,
Perizat öldi gitdi!

At sürüp köşge bardılar. Atlarını dañıp köşge girdiler. Ovğan halkının yedi yaşarından yetmiş yaşlısına çenli gara geyip, gan ağlap, yas bağlap, matam tutup, Soltanı garşı aldılar. Soltan Gülpamın yatan cayına bardı. Nāzenin Gülpam Āleme minevver köşgün içki divarlarına şugla saçıp yatırdı. Cayın divarları şeyle gımmatbaha daşlar bilen bezelen. Soltan okdurılıp barıp, Gülpamı gucakladı.

- Ey nāzenin, akıldar Gülpam, dilleriñden dür saçgın! - diyip, gözünden katra-katra yaş damdırdı. Gaytargı, cogap bolmadı.

Soltansöyüniñ özi hem Mıralınıñ ızını basıp yatan şahir bolan. Şu yerde Soltansöyün "Seni alan acal gözüme bir görünsedi, bu acal bilen leşger tartıp, bir söveş etsedim!" diyip, Gülpamın başucunda oturup, bir söz diydi:

Çarhı bet mähriñ elinden eylerem men dadı, hey,
Çünkü kıldı bizni gamgın, özgelerni şadı, hey,
Nice yıllık aşnamız, boldı bizden yadı, hey,
Sernigün olmuş, yatır ol kamatı şemşadı, hey,
Cennetiñ burçundaki tubumnu yıkdıñ badı, hey.

Her säherler yığlaram meñ yalbarıp Cepbarıma,
Bilmenem men ne sebäpden rehmi gelmez zarıma,
Yüzi misli dolgan ay dek zülpleri şahmarıma,
Sernigün olmuş, acal değdi meniñ dildarıma,
Diymedimmi men saña nobat meniñ celladı, hey?!

Pırvat eyyamında Mecnun munça köp lap urmasın,
Hicriñ derdi-dağını hiç kimse menden sormasın,
Mert eğer tohmun ekse, bimahal hazan urmasın,
Tiz göteriñ cismini, çıksın ki çeşmim görmesin,
Tabıdın tizden yasap, gönderiñ harradı hey!

Neyleyim, kahbe felek ateşlere saldı canımı,
Yârsız ben neyleyim şimdi tacı tahtı malımı,
Eğer görsem, asker toplayıp savaşırdım eceli,
Zamansız aldın elimden nazenin Gülfam'ımı,
Kefenini çabuk dikip, getirin hayyadı hey!

Gelse ecel mesili, ecel meyini içmek ile
Bu ecele çare yoktur, yük yükleyip geçmek ile
Bu yalancı faniye, sen bir gelip geçmek ile
Ata oğul, dostu yârdan ayırıp seçmek ile
Geriye mesil salar hile ile bir dadı, hey!

Kadir o takdir edip, üç kırkta kendidir yazan,
Hüküm kıldı kabzül'ervaha ki dedi bezen,
Beş gün fani cihanda bu dünya bir beytül-hazan,
Lalenin taze yaprağını zamansız vurdu hazan,
Kime kılmıştır vefa bu çerhi bibinyadı (asılsız?), hey?!

Hak teala hüküm kıldı bendesine kam için,
Nice yıllar mail oldum bir hayal-i ham için,
İntizarım hadden aştı bir dil-i aram için,
Lale gibi taze, gonca gibi nazik beden Gülfam için,
Cemalin bedren biçmiştir bir parça hayyadı, hey!

Yâri kim kıldı sefer, hicrine kıysan vaktidir,
Firkatinden yaş döküp, bağırını ezsen vaktidir,
İyilerin güzelliği bağıdır, bir gül koparsan vaktidir,
Leyla veya Mecnun gibi divane gezsen vaktidir,
Canı Şirin'in çıkıp, çıksın gözün Ferhad'ı, hey!

Hafizî gibi gövsüne taş vurmadin, Sultansöyün,
Akıtıp gözyaşını layığı yapmadın, Sultansöyün,
O ki teslim kıldı can, sen kılmadin, Sultansöyün,
Yâr ile bir mezara niçin girmedin, Sultansöyün,
Ta ki dünya varmış, kalırdı senden adı, hey!

“Tabutunu çabukça yapıp, getirin marangozu hey!” diye tekrar bağırdı. Marangozlar tabudu hazırlayıp getirdiler. Sultan o günün özünde: “Gülfam için kümbet hazırlayıp yetiştirmeliyiz!” diye halkına emir verdi. Herat'ın kible tarafında kümbeti hazırlayıp yetiştirdiler. Kümbetin içini dışını altın kapladılar. Onun içine dört tane kabir kazdırdı.

Nazenin Gülfam'ı yuyup arıtarak tabuda koya-

Neyleyin, gahba pelek otlarga saldı canımını,
Yarsız men neyleyin indi taci-tagtı malımını,
Eğer görsem, leşger tartıp, urş ederdim acalını,
Bimahal aldın golumdan nazenin Gülpamımını,
Kepenin tizden tikip, getirin hayyadı, hey!

Gelse acal mäsili, acal meyini içmek bilen,
Bu acalga çare yoktur, yük tayıp geçmek bilen,
Bu yalançı panığa, sen bir gelip geçmek bilen,
Ata-oğul, dostı-yardan saylanıp seçmek bilen,
Izına mäsil salar hile bilen bir dadı, hey!

Kadır ol takdır edip, üç kırkda özüdür yazan,
Höküm kıldı kabızıl arvahga kim diydi bezen,
Bâş gün panı cahanda bu dünyâ bir beytilhazan,
Lälâniñ ter yaprağını bimahal urdı hazan,
Kimge kılmıştır vepa bu çarhı bibinyadı, hey?!

Hak tagala hüküm kıldı bendesiğe kâm için,
Nice yıllar mayıl oldum bir hıyalı-ham için,
İntizarım hetden aşdı bir dili aram için,
Läle dek ter, gunça dek nazik beden Gülpam için,
Cemalın bedren biçipdir bir bölek hayyadı, hey!

Yarı kim kıldı sapar, hicrine dözseñ vaptıdır,
Pırkatından yaş döküp, bağırını ezseñ vaptıdır,
Yağşılarnıñ hüsni bağıdır, bir gül üzseñ vaptıdır,
Leyli ya Mecnun sıpat divana gezseñ vaptıdır,
Canı Şiriniñ çıkıp, çıksın gözün Perhadı, hey!

Hapızı dek gövsüne daş urmadıñ, Soltansöyün,
Akdırıp eşki rovanıñ yörmediñ, Soltansöyün,
Ol ki teslim kıldı can, sen kılmadıñ, Soltansöyün,
Yar bilen bir göre neçün girmedıñ, Soltansöyün,
Täki dünyâ bar eken, galardı senden adı, hey!

“Tabıdın tizden yasap, getirin harradı, hey!” diyip, gaytadan gığırdı. Harratlar tabıdı tayınlap getirdiler. Soltan şol günün özünde: “Gülpam için gümmez tayınlap yetiştirmeli!” diyip, halkına hüküm etdi. Hıradın kible tarafında gümmezi tayınlap yetiştirdiler. Gümmeziñ içine-daşına gızıl çaydılar. Onuñ içinden dört sanı gabır gazdırdı.

Näzenin Gülpamı yuyup-ardıp, tabıda salıp,

rak mezarlığa uğurlarken Sultan onun yüzünü açtığı anda, Gülfam ölümü anında Sultanı görmediği için, gözü açık gittiğini görür. O anda Sultansöyün:

- Ey nazenin Gülfam'ım, şimdi gözünü yum, bu taç ve tahtlar, bu saraylar, bu çağlar, köşk, Sultan, dünya senden dışarıda kaldı, sen olmadıktan sonra bu şeyler bana da gerekmez!, diyerek Gülfam'ın gözünü eliyle yavaşça sıvazlayarak yumdurup uğurlarken onun başucunda oturdu da bir söz dedi:

Yum gözünü, ey Gülfam'ım,
Dünya dış kaldı, dış kaldı!
Acayip yapılan köşk ve eyvan,
Senden dış kaldı, dış kaldı!

Şu dünyanın sen lezzetini,
Terk eyledin hem cennetini,
Ey Gülfam'ım, bu nefesin,
Senden dış kaldı, dış kaldı!

Sultan söyler garip başım,
Senden özge yok yoldaşım,
Gözden akan kanlı yaşım,
Senden dış kaldı, dış kaldı!

Sultan, bu sözünü tamamladıktan sonra Gülfam'ı mezarlığa götürdüler. Nazenin Gülfam'ı mezarlığa getirip daha önce kazılan dört kabrin sağ tarafındakine defnettiler. Nazenin Gülfam bir tümsek toprak oldu. Orada Sultansöyün yere gazap etti.

- Ey yer, Gülfam'ı benim elimden alıp koynunda kucaklar gibi sen benden iyi oldun mu?! diye kabri kucaklayarak yıkıldı. Etlet ile Mıralı "Şah delirmesin" diye herbiri bir koltuğundan destek vererek Sultanı alıp döndüler. Sultan, Gülfam'ın gömüldüğünü de unutup nazenin Gülfam ile bir veda edeyim diye Gülfam'ın yattığı âleme, münevver köşküne ikinci kez vardı. Varsa ki yeri boşalmış.

- A-ah, nazenin Gülfam'dan ömür boyunca uzak düşmüşüm, diye Gülfam'ı hatırlayarak bir söz dedi:

övlüyä uğratmakçı bolanda, Soltan onuñ yüzüni açıp görse, Gülpam ölüm pirsatında Soltanı görmän ölensoñ, gözünü açıp gidipdir. Şu yerde Soltansöyün:

- Ey, näzenin Gülpamım, indi gözünü yumgul, bu täci-tagtlar, bu saraylar, bu engamlar, köşk, Soltañ, dün'ye senden daş galandır, sen bolmasañ bu zatlar maña-da derkar emesdir! - diyip, Gülpamın gözünü eli bilen yuvaşca sıvap yumdurıp uğratmakçı bolanda onuñ başucunda oturda, bir söz diydi:

Yum gözünü, ey, Gülpamım,
Dün'ye daş galdı, daş galdı!
Acap gurlan köşgi-eyvan,
Senden daş galdı, daş galdı!

Bü dünyäniñ sen eşretin,
Terk eylediñ hem cennetin,
Ey, Gülpamım, bu nepesiñ,
Senden daş galdı, daş galdı!

Soltan aydar garıp başım,
Senden özge yok yoldaşım,
Gözden akan ganlı yaşım,
Senden daş galdı, daş galdı!

Soltan bu sözüni tamam kılansoñ, Gülpamı övlüyä uğratdılar. Näzenin Gülpamı övlüyä eltip, yañkı gazılan dört gabrın sağ tarapısında depin etdiler. Näzenin Gülpam bir tümmeç gum boldı. Şu yerde Soltansöyün yere gazap etdi.

- Ey, Yer, Gülpamı meniñ golumdan alıp, goynuña guçarıñ yalı sen menden artık boldunmu?! - diyip, gabrı gucaklap yıkıldı. Etlet bilen Mıralı "Şa däliremesin" - diyip her haysı bir goltuğundan söyget berip, Soltanı alıp gaytdılar. Soltan Gülpamın caylanandığını hem unudıp, samasovlap, näzenin Gülpam bilen bir hoşlaşayın - diyip, Gülpamın yatan Äleme minevver köşgüne ikinci mertebe bardı. Barsa, yeri guğarıp yatır.

- A-ah, näzenin Gülpamdan ömürlük cıda düşen ekenim-ov! - diyip, Gülpamı yatlap, bir söz diydi:

Aldırıp elimden o sever yârimi,
Ela gözlü boz maraldan ayrıldım.
Yârimi aldırıp, kaldım bu gamda,
Ela gözlü boz maraldan ayrıldım.

Safran gibi sararıp soldum ben,
Günde bin dirilip yüz bin öldüm ben,
Yârimden ayrılıp, yalnız kaldım ben,
Ela gözlü akıldardan ayrıldım.

Gözümün önünde gezdiğin yerlerin,
Sabreylesem, felek vermez kararım,
Ela gözlü, güler yüzlü nigarım,
Ela gözlü hoş güftardan ayrıldım.

Bellerin incedi, yüzlerin şimşir,
Ben neyle çekmeyim tat ile bi-tat,
Kara gözlü kalem kaşlı peri
Ela gözlü akıldardan ayrıldım.

Sultansöyün tahtı Mıralı'ya verdi. Azığını, su-
yunu yanına alıp Gülfam'ın kabrini kucaklayarak
inleyerek yatıverdi.

- Ey bir Allah'ım beni de nazenin Gülfam'ın
yanına al! Şimdi ondan ayrılıp, ben de bu cihanda
gezmeyeyim benim de emanetimi al!, dedi.

Allahuteala bunun ahını ve inlemesini kabul
ederek Azrail Aleyhisselam'a:

- Git, onun canını kabzet, şimdi olmadı,
dedi. Azrail gelip, Sultansöyün'ün canını kabzetti.
Sultansöyün'ü Gülfam'ın yanındaki ikinci kabre
defnettiler.

Şimdi Mıralı padişah oldu. Mıralı adil padi-
şahlık yaparak halkın acına ekmek, çıplağına elbi-
se verdi. Bunun niyetine göre, rızkı da yüz oldu.
Adı batıdan doğuya yayıldı. Büyük ve küçükbaş
hayvanları bütün sahrayı tuttu, dünyalığı arttı.
Yer yüzünde Mıralı'yı tanımayan adam kalmadı.
Yer yüzünün halkı, padişahlar, hanlar, beyler gelip,
Mıralı'ya akıl danıştı, bir işin başına geçecek olsar-
lar, Mıralı'ya akıl sordular, Mıralı'dan talim aldılar.
Mıralı, Merv'de "İhlasiye" medresesini, birkaç pa-
zar meydanını, kervensarayları yaptırdı. O Mervli,
Tecenli, Saragtlı, Meneli, Abıvertli (Atalı), Nusaylı

Aldırıp golumdan ol söver yarım,
Ala gözli boz maraldan ayrıldım.
Yarımını aldırıp, galdım bu gamda,
Ala gözli boz maraldan ayrıldım.

Zagpıran dek sargarıban solupmen,
Günde mün direlip yüz mün ölüpmen,
Yarımdan ayrılıp, yalnız galıpmen,
Ala gözli akıldardan ayrıldım.

Gözümüñ önünde gezen yerleriñ,
Sabır eylesem, pelek bermez kararım,
Ala gözli, güler yüzli niğärim,
Ala gözli hoş güftardan ayrıldım.

Billeriñ inçedi, yüzleriñ şemşat,
Men neneñ çekmäyin dat bilen bidat,
Gara gözli galam gaşlı perizat
Ala gözli akıldardan ayrıldım.

Soltansöyün tahtı Mırala tabşırdı. Azığını-su-
yunu yanına alıp, Gülpamıñ gabrını gucaklap, nala
tartıp yatıberdi.

- Ey, biribar huda, meni-de nazenin Gülpama
yetirgin! İndi oñdan ayrılıp, men hem bu cahanda
gezmäyin, meniñ-de amanadımı al! - diydi.

Allatagalla munuñ ahı-nalasını kabul kılıp, Ez-
rayıl Aleyhissalama:

- Bar, onuñ canını gabz et, indi bolmadı - diy-
di. Ezrayıl gelip, Soltansöyüniñ canını gabz etdi.
Soltansöyüni Gülpamın, gapdalındaki ikinci gabra
depin etdiler.

İndi Mıralı patışa boldı. Mıralı adil şalık edip,
il-halkıñ acına nan, yalañacına don berdi. Munuñ
niyetine görä, rısgalı-da yüz boldı. Adı mağrupdan-
maşrığa yayradı. Mal - garası bütün sähranı tutdı,
dünyäsi arttı. Yer yüzünde Mıralını tanımayan
adam galmadı. Yer yüzüniñ halkı, patışalar, hanlar,
beğler gelip, Mıralıdan geñeş soradı, bir işiñ başını
tutcak bolsalar, Mırala maslahat saldılar, Mıralıdan
tälim aldılar. Mıralı Marıda "İhlasiye" medresesi-
ni, ençeme bazar meydançalarını, kervensarayları
gurup berdi. Ol Marılı, Tecenli, Saragtlı, Mäneli,
Abıvertli (Kakalı), Nusaylı şahırların, bağşılıarıñ,

şairlerin, ozanların, nakkaşların tarihini de tuttu.

Böylelikle, Mıralı birkaç yıl şahlık yaptı, hayır işleri yaptı. Ama bir gün hastalanıp Mıralı'nın da başı yastığa düştü. Yeryüzünün tabipleri gelerek üstünde feryat ettiler, derdine çare bulunmadı. Sonunda Çınmaçından gelen bir tabip kan almayı tavsiye etti. Kan almayı uygun bulan eli neşterli tabipler Mıralı'nın yanına yaklaşp neşter vuracaklar-ken Mıralı kendini tedavi ettirmeyi bıraktı. Sonra da:

- Ey dostlarım, şimdi bana çare aramayın. İlacınızdan hayır gelmez. Şimdi ben darü'l-faniden darü'l-bakiye sefere çıkıyorum, dedi.

O gün yattı. Ertesi kuşluk vakti derdi artarak titremeye başladı. Gün öğleye yaklaştığında can kar-kara gelip, can çekişmeye, inildemeye başladı.

Emaneti vereceği zaman gözüne bir yaş döndü. Çocukken anası babasıyla çapulculuktan kaçıp geldikleri devirleri gözünün önüne gelmiş olmalı. Kovalama, eşkiya, saldırganlık gibi şeyleri hatırladı. Babası, Mıralı'yı sırtına atmış kaçıyor. Annesi fakir ise arkasında, ayakkabısı elinde, düşe kalka geliyor onlara yetişemiyor: "Beni de alıp gidin, ben kaldım!" diye ağlayarak geliyor. O annesinin, babasının çektiği bu sıkıntıları, sitemleri hatırlayıp hıçkırıyordu. Mıralı'nın babası çocuk diyerek karısını da beklemeden kaçıp varıyor. Bunları hatırlayarak gözüne bir yaş dönerek "anne, baba" diyerek can vermiştir.

Mıralı'nın eğitip yetiştirdiği olgunlaştırdığı Sultanmurat adlı talebesi vardı. Sultanmurat, Mıralı'nın gözüne yaş dönmesinin sebebini bir an düşündü. Halifesi Mıralı hakkında zaman kaybetmeden kitap yazmaya girişti.

Mıralı'nın dünyadan göçmesi hakkındaki acı haber yeryüzüne yayıldı. Bütün yeryüzünün Müslümanları Mıralı'nın cenazesine toplandı. Herat'ın nice menzil çevresinde adamdan yana ayak basacak yer kalmadı. Mıralı'nın cesedini görmeye gelen adamlara yol bulunmadı, sütun dikerek yukarıdan küçük köprü yaptılar. Bu köprünün üstünden yavaş yavaş yürüyüp gelerek Mıralı'nın cesediyle vedalaşıp helallik alarak tekrar geri dönüyorlar.

nakkaşların tarihini öğretti.

Şeylelikde, Mıralı birnäçe yıl şalık sürdi, hayır-sahavat işlerini alıp bardı. Emma bir gün kesellep Mıralının-da başı yassığa yetdi. Yer yüzünüñ tebipleri gelip, üstünde peryat kıldılar, derdine çare tapılmadı. Ahırında Çınmaçından gelen bir tebigan almağı maslahat berdi. Gan almağı maslahatlaşp, eli neşterli tebipler Mıralının yakınına gollaylap, neşter sokmakçı bolanda, Mıralı özüne em etmekliği bes etdirdi. Soñra-da:

- Ey, dostlarım, indi maña em etmân! Emiñizden hayır bolmaz. İndi men darel panıdan darel bakığa sapar kılar-men - diydi.

Ol gün yatdı. Ertesi çaş galanda derdi artıp, lerzan bolup uğradı. Gün öyläne sananda can kar-kara gelip, eñek atıp, hırkıldap başladı.

Amanadı tabşırıcak vağı gözüne bir yaş ayladı. Oğlancıkka ene-atası bilen alamandan kaçıp gelyän dövürleri göz önüne gelen bolmalı. Kovgı, galtaman, basıbalıcılık yalı zatları yatladı. Kakası, Mıralını arkasına hopba edip kaçıp baryar. Ecesi pakır bolsa ızında, kövşi elinde, yıkılıp-sürşüp, yetişibilmän: "Menem alıp gidiñ, men galdım!" diyip, ağlap gelyär. Ol ecesiniñ, kakasınıñ çeken şol horlukları, sütemleri yadına düşüp hamsıkdı. Mıralının kakası perzent diyip, ayalına-da garaşman kaçıp baryar. Şoları yatlap, gözüne bir yaş aylap "ece, kaka" diyipdir-de, can beripdir.

Mıralının tälim berip yetiştiren, kämilleştiren Soltanmırat atlı şağirdi bardı. Soltanmırat Mıralının gözüne yaş aylamağının sebäbine bada düşündi. Halıpası Mıralı hakda zamanını bermän, kitap yazmağa girişti.

Mıralının dün'yeden ötendiği baradaki acı habar yer yüzüne yayradı. Bütün yer yüzünüñ musulmanları Mıralının cınazasına yığnandı. Hıradıñ nâçe menzil tövereğinde adamdan yaña ayak basara yer galmadı. Mıralının cesedini görmäge gelen adamlara yol tapılman, sütün diräp, yokardan payapıl yasadılar. Şol payapılın üsti bilen yuvaş-yuvaşdan yöräp gelip, Mıralının cesedi bilen hoşlaşp, razılaşıp, yene ızına gidyarler.

Mıralı'yı yuyup arıtarak mezara götürmek istediklerine halk ayaklanarak yola düştü. Onlar:

“Bu akıldarın, büyük mertebeli adamın tabutuna elimizi değdiremezsek bizim de olmadığımız” deyiştiler. Çoğu yiğit “öte git, beri dur, ayağıma bastın, başıma vurdun” demeye başladı. Halk onun cesedinin üstünde can verecek oldu.

Etlet bu durumu görererek:

- Mıralı'nın tabudunu halkın elinde gezdirelim, yoksa durum karışır. Zayıat çok olur, dedi. Etlet'in dediğini makul bularak Mıralı'nın tabutunu üç gece üç gündüz halkın elinde gezdirdiler. Cuma günü öğleden sonra Etlet “Tabutu mezara gönderin!” diye ferman verdi. Tellallar deyneklerini vurarak tabutu mezara gönderin!, diye bağırdılar. Tabut mezara gönderildi. Bir adam Mıralı'nın tabutunu tutarak bir adım da atmadı. Bu duran insan kalabalığının tepesinden tabutun kendi elden ele geçerek doğru mezara vardı. Mıralı'yı üçüncü kabre defnettiler.

Dördüncü akıldar Etlet, onun yerine padişah oldu. O da gariplere yakınlık gösterdi. Az zaman sonra o da dünyadan göçtü. Dördüncü kabre Etlet'i defnettiler. Aynı günde dünyaya gelen dört akıldar Sultansöyün'ün kazdırdığı bu dört kabrinde dört mezar oldu.

***

Şimdi Herat şehrinin kible tarafında bu dördünün de mezarı var. Onu görenlerin dediklerine göre, bu kümbet şimdi de ayaktadır(?). Yapılan mezarlıkta Mıralı-Sultansöyün de evliyabaşı olarak yatıyorlar. Cemaat, cuma günü buraya ziyarete geliyor. Bu büyük hatıralı insanların kabrinin başı her zaman adam dolu.

Mıralı'nın talebesi Sultanmurat'ın kendi halifesi hakkında yazılan o kitabının el yazması Türkmenler arasında olmalı, fakat o şimdikiye kadar ele geçmedi.

KAYNAKLAR

Biray, Nergis (1998) *Türkmenler Arasında Ali Şir Nevâî Hakkında Anlatılan Halk Destanları*, Millî Folklor, C 5, S 39-40.
Borçakova, Kâbe (1992). Mıralı Hem Sultansöyün, Türkmenistan Ilımlar Akademiyası “Entsiklopediya” Neşriyatı, Aşgabat.
Türkmen, Fikret (2002). *Halk Edebiyatında Alişir Nevayî ile İlgili Yaratmalar*, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları, C. IV, S. 1, 2002, s. 25-35.

Mıralını yuyup-ardıp, övlüyä äkitmekçi bolanlarında halk gozgalan tapıp uğradı. Olar:

“Şu akıldarın, beyik mertebeli adamın tabudına elimizi değrip galmasak, bizin hem bolmadığımız” diyişdiler. Galın yiğit “anrı dur-da, bari dur, ayağımy basdın-da, kelläme urduñ” boluşdılar. Halk onuñ cesedinin üstünde can bercek boldı.

Etlet bu yağdayı görüp:

- Mıralının tabudını halkın elinde gezdirelin, bolmasa, yağday bulaşar. Bibatçılık köp bolar - diydi. Etlediñ aydanını makul bilip, Mıralının tabudını üç gice-gündizläp halkın elinde gezdirdiler. Anna günü öylänler Etlet “Tabıdı övlüyä gönderin!” - diyip perman berdi. Carçılar tayağını bulup, tabıdı övlüyä gönderin! - diyip gıgırdılar. Tabıt övlüyä gönderildi. Bir adam Mıralının tabudını göterip, bir ädimem älemedi. Şu duran mähellänin depesi bilen tabıdın özi elden-ele geçip, doğru övlüyä bardı. Mıralını üçünci gabra depin etdiler.

Dördüncü akıldar - Etlet onuñ yerine patışa boldı. Ol hem garıp-gasara hovandarlık etdi. Az salımdan ol hem dün'yeden ötdi. Dördüncü gabra Etledi depin etdiler. Bir günde dünyä inen dört akıldar Soltansöyünin gazdıran şol dört gabrında dört mazar boldı.

***

Häzir Hırat şäherinin kıbla tarapında şol dördüsünün hem mazarı yatır. Onı görenlerin aytmaqlarına görä, şol gümmez heniz hem mizemändir. Giden gonamçılıkla Mıralı-Soltansöyün dağı övlüyä başı bolup yatırlar. Cemagat anna günü bu yere ziyarata gelyär. Bu beyik hatıralı insanların gubrunın başı hemişe adamlı.

Mıralının şäğirdi Soltanmıradın öz halıpası barada yazan şol kitabının golyazması türkmenler arasında bolmalı, yöne ol entek ele salnanok.

Soyadı, Adı, Yayın Yılı, Yazı Başlığı, Dergi Adı, Sayı, Sayfa, Yay. İl Adı

ADİBEŞ, Mahir, (2017), “Bu Sevda Başka Sevda”, Erciyes Dergisi 469: 25, Kayseri.

ADİKTİ, Vasfi, (2017), “Yozgat Manileri” Erciyes Dergisi”, 476: 23, Kayseri.

AKBAŞ, S. Burhanettin, (2017) “Akkışla ve Kuzu-güdenli Türkmenleri” , Erciyes Dergisi, 470: 26, Kayseri.

AKMERMER, Nuh Nâci, (2017), “Kayseri’ye Övgü”, Erciyes Dergisi, 480: 12, Kayseri.

AKDOĞAN, Kâmil, (2017), “Allah’ın Kuluyum (Şiir)”, Erciyes Dergisi”, 474: 33, Kayseri.

AKSOY, Mehmet Dursun, (2017), “Üç Çeşit İnsan!”, Erciyes Dergisi, 472: 24, Kayseri.

AKSOY, Yrd. Doç. Dr. Erol, (2017), “Türkçe Öğretmeni Adaylarının “Halk Şairi” Algısı”, Erciyes Dergisi, 470:7, Kayseri.

AKTAN, Elif (KARAKIZ), (2017), “*Sırrın İçinde Sır (Şiir)*”, Erciyes Dergisi, 478: 32, Kayseri.

Ali Rıza MALKOÇ, (2017), “Okunmayan Kitap (Sızlar)”, Erciyes Dergisi, 472: 26, Kayseri.

ALPARSLAN, Ali, (2017), “*Ayşe (Peygamber Gülü)* (Şiir)”, Erciyes Dergisi, 479: 24, Kayseri.

ALPTEKİN, Prof. Dr. Ali Berat, (2017), “Manevî Dünyamızın İncileri: Efsaneler”, Erciyes Dergisi, 470: 1, Kayseri.

ALTAY, Güzide Hande, (2017), “Torun Tak Nedir?”, Erciyes Dergisi”, 475:1, Kayseri.

ALTINBAŞ, Hasan Onur, (2017), “Bir Adam (Şiir) Erciyes Dergisi”, 475:1, Kayseri.

ARI, Doç. Dr. Bülent, (2017), “Antakya’da Hamam Geleneğinin Geçmişten Günümüze Aktarılmasında Antakyalı Hanımların Rolü”, Erciyes Dergisi 469: 9, Kayseri.

ASLAN, Mustafa, (2017) “Orhan Okay İçin Tarih” , Erciyes Dergisi, 470: 33, Kayseri.

ATASAYAR, Asuman Soydan, (2017), “Bataklığa Batmayın”, Erciyes Dergisi, 471: 24, Kayseri.

ATEŞOĞLU, Mehmet, (2017), “*Bulamadım (Şiir)*”, Erciyes Dergisi”, 480: 10, Kayseri.

ATILGAN, Dr. Halil, (2017) “ Bilemedim Kıymetini Kadrini ve Âşık Hüseyin (3) , Erciyes Dergisi, 470: 18, Kayseri.

ATILGAN, Dr. Halil, (2017), “Çukurova’da Karacaoğlan Çığırılmak”, Erciyes Dergisi, 472: 14, Kayseri.

ATILGAN, Dr. Halil, (2017), “Turnalar Semah Döner”, Erciyes Dergisi, 471: 8, Kayseri.

AYDIN, Nurullah, (2017), “Kinin Nefretin Pan Zehiri Sevgi ve Adalettir”, Erciyes Dergisi”, 474: 25, Kayseri.

BAKIRCI, Nedim, (2017), “Dede Korkut Kitabı’nda Sosyal Hayat”, Erciyes Dergisi, 471: 20, Kayseri.

BAŞ, Mehmet Şükrü, (2017), “Çanakkale Geçilmedi”, Erciyes Dergisi”, 474:18, Kayseri.

BİLGEHAN, Gülsen, (2017), “Hayat İçin Yaratmış (Şiir) ” Erciyes Dergisi”, 476: 32, Kayseri.

BİLGEHAN, Gülsen, (2017), “Bir (Şiir) Erciyes Dergisi”, 475:1, Kayseri.

BİLGEHAN, Gülsen, (2017), “Kendi Nefsimizden Yaratıldık Ama Ben Anadolu’nun Banu Çiçeklerinden Biriyim”, Erciyes Dergisi, 472: 9, Kayseri.

BİLGEHAN, Gülsen, (2017), “Türk Dünyasına Turna Gibi Kanat Çırpan Erciyes! Erciyes Dergisi, 473: 22, Kayseri.

BİLGEHAN, Gülsen, (2017), “Türk İslâm Âleminde Üç Aylar ve “Ramazan Algısı”, Erciyes Dergisi”, 474:8, Kayseri.

BİLGEHAN, Mehmet (2017), “Bayram Durbilmez’in Turnalar-II Şiiri ile Türk Dünyasına Ruhsal Bir Farkındalık Erciyes Dergisi”, 475:1, Kayseri.

BİLGEHAN, Mehmet, (2017), “Bayram Durbilmez’in “Turnalar” Şiiri ile Türk Dünyası’na Ruhsal Bir Farkındalık”, Erciyes Dergisi”, 474:11, Kayseri.

BİLGEHAN, Mehmet, (2017), “*Birname’de Tevhid (Birleme) İnançlı-II*”, Erciyes Dergisi, 479: 15, Kayseri.

BİLGEHAN, Mehmet, (2017), “Aycöreği (Hikâye)”, Erciyes Dergisi”, 473:28, Kayseri.

BİLGEHAN, Mehmet, (2017), “Dumanlı’da Duman Yok”, Erciyes Dergisi, 472: 32, Kayseri.

BİLGEHAN, Mehmet, (2017), “*Erciyes Dergisi 2017 Yılı Dizini*”, Erciyes Dergisi”, 480: 30, Kayseri.

BİLGEHAN, Mehmet, (2017), “Yanına Parça Bölük Al Beni” Erciyes Dergisi”, 476: 30, Kayseri.

BİLGEHAN, Mehmet, (2017), “*Şiir Dili Bağlamında Turnalar / Türk Dünyası Üzerine Bir Değerlen-*

dirme” Erciyes Dergisi”, 477: 15, Kayseri.

BİLGEHAN, Mehmet, (2017), “*Bayram Durbilmez’in “Birnâme” Şiirinde Tevhîd (Birleme) İnanç*”, Erciyes Dergisi, 478: 8, Kayseri.

BOZKURT, Muhsin, (2017), “*Basiret Gözüyle Hz. Muhammed*”, Erciyes Dergisi, 478: 33, Kayseri.

BOZKURT, Muhsin, (2017), “*Yolcuyum Be Dostlar*”, Erciyes Dergisi, 471: 7, Kayseri.

BÜTÜNER, Doç. Dr. Zübeyir, (2017), “*Türkçülüğün Tarihî Seyri ve 3 Mayıs 1944 Türkçülük Hareketi* Erciyes Dergisi, 473: 19, Kayseri.

BÜTÜNER, Doç. Dr. Zübeyir, Osmanlı’dan Nihal Atsız’a Kadar Türkçülük ve Turancılık Fikrinin Tarihî Evreleri” Erciyes Dergisi”, 476:1, Kayseri.

BÜTÜNER, Zübeyir, (2017), “*İlk Dönem Türkçülüğün Amacı ve Dayandığı Kaynaklar*”, Erciyes Dergisi, 478: 15, Kayseri.

BÜTÜNER, Zübeyir, (2017), “*İlk Dönem Türkçülüğün Amacı ve Dayandığı Kaynaklar*”, Erciyes Dergisi, 478: 15, Kayseri.

ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Önder, (2017, “*Gözyaşı Kili mi (Şiir)*”, Erciyes Dergisi 469: 19, Kayseri.

ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Önder (2017), “*Dostluk Gazeli (Şiir)*”, Erciyes Dergisi”, 480: 5, Kayseri.

ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Önder “*Ezân Çiçeği (Şiir)*” Erciyes Dergisi, 479: 8, Kayseri.

ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Önder, (2017), “*Çile Sevinci-1 (Şiir)*”, Erciyes Dergisi”, 473: 26, Kayseri.

ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Önder, (2017), “*Erzurum’da Ramazan Akşamı (Şiir)*”, Erciyes Dergisi, 478: 7, Kayseri.

ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Önder, (2017 “*İşte O Zaman (Şiir)*”, Erciyes Dergisi, 470: 6, Kayseri.

ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Önder, (2017), “*Çile Sevinci-II (Şiir)*”, Erciyes Dergisi”, 474:3, Kayseri.

ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Önder, (2017), “*Erciyes Dergisi 40 Yaşında Erciyes Dergisi*”, 475:1, Kayseri.

ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Önder, (2017), “*Garip Sandım Kendimi (Şiir)*”, Erciyes Dergisi, 472: 8, Kayseri.

ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Önder, (2017), “*Gönül Ehli Hâlden Anlar (Şiir)*”, Erciyes Dergisi, 471: 12, Kayseri.

ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Önder, Duruluş (Şiir) ” Erciyes Dergisi”, 476: 11, Kayseri.

ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Önder, (2017), “*Seher Serinliği (Şiir)*” Erciyes Dergisi”, 477: 14, Kayseri.

ÇAĞLAR, Nevzat, (2017) “*Anamur ve Bozyazı’da Su Kabağının Halk Kültüründe Yeri*”, Erciyes Dergisi, 470: 22, Kayseri.

ÇETİNOĞLU, Oğuz, (2017), “*Doç. Dr. Bayram*

Durbilmez Üzerine Bir Röportaj”, Erciyes Dergisi, 478: 25, Kayseri.

ÇİFTLİKLİ, Prof. Dr. Cebrail, (2017), “*Sebepsiz Duygular (Şiir)*”, Erciyes Dergisi, 473: 22, Kayseri.

DAĞI, Fahri, (2017), (2017), “*Barak Ağutlarında Kadın*”, Erciyes Dergisi, 479: 9, Kayseri.

DAĞISTANLI, Emin, (2017), (Deli Ozan) “*Türk (Şiir)*” Erciyes Dergisi, 479: 24, Kayseri.

DEMİRAY, M. Güner, (2017), “*Atasözü, Deyim ve Sözcük Derlemelerim-II*”, Erciyes Dergisi 469: 24, Kayseri.

DEMİREZEN, Emel, (2017), “*Ne Ahir Ne Evvelim (Şiir)*”, Erciyes Dergisi, 479: 24, Kayseri.

DERİN, Mahmut, (2017), “*Bir Kıvılcımdır Tutuştu Yüreğim (Şiir)* Erciyes Dergisi, 473:13, Kayseri.

DERİN, Mahmut, (2017), “*Ve Kalem Yazıyor*”, Erciyes Dergisi, 472: 22, Kayseri.

DURBİLMEZ, Doç. Dr. Bayram, (2017), “*Sivaslı Âşıkların Yozgatlı Âşık Türkmenoğlu Hakkındaki Şiirleri*” Erciyes Dergisi”, 476: 12, Kayseri.

DURBİLMEZ, Doç. Dr. Bayram, (2017), “*Yozgat Folkloruna Ömrünü Vermiş Bir Araştırmacı: Yılmaz Göksoy (1931-2017)*” Erciyes Dergisi”, 477:1, Kayseri.

ELDEN, Yaşar, (2017), “*Kayseri Kültür ve Turizm Derneğinin 61 Yıllık Mücadelesi*” Erciyes Dergisi”, 477: 31, Kayseri.

ELGEREN, Fatma Şükran, (2017), “*Sezai Karakoç Ve Cahit Sıtkı Tarancı’nın Kar Şiirleri Üzerine Bir Mukayese Denemesi*”, Erciyes Dergisi, 471: 27, Kayseri.

EROCAK, Mehmet Fatih, (2017), “*Dön Artık Özüne (Şiir)*” Erciyes Dergisi”, 476: 11, Kayseri.

EROCAK, Mehmet Fatih, (2017), “*Hakka Giden Yolda (Şiir)*”, Erciyes Dergisi”, 474:10, Kayseri.

EROCAK, Mehmet Fatih, (2017), “*Ramazan (Şiir)* Erciyes Dergisi”, 475:1, Kayseri.

EROCAK, Mehmet Fatih, (2017), “*Biz Varız (Şiir)*” Erciyes Dergisi”, 477: 21, Kayseri.

EROL, Yıldız, (2017), “*Âşık Tarzı Şiirler de Yazan Bir Bilim Adamının Âşık Edebiyatı Üzerine Çalışmaları*”, Erciyes Dergisi, 471: 13, Kayseri.

ETYEMEZ, Ramazan, (2017), “*Tarihî Olaylar Çerçevesinde Ahıska Ağıtları*”, Erciyes Dergisi 469: 26, Kayseri.

GEMALMAZ, Dr. Yüksel SATOĞLU, (2017), “*Yaşlılık (Şiir)*”, Erciyes Dergisi 469: 13, Kayseri.

GEMALMAZ, Yüksel Satoğlu, (2017), “*Erciyesle Söyleşi (Şiir)*”, Erciyes Dergisi, 472: 17, Kayseri.

GERÇEL, Âlim “*Âteşoğlu’nun Erciyes Dağı ile Söyleşisi-I*”, Erciyes Dergisi, 479: 1, Kayseri.

GERÇEL, Âlim “Âteşoğlu'nun Erciyes Dağı ile Söyleşisi-II”, Erciyes Dergisi, 479: 1, Kayseri.

GERÇEL, Âlim, (2017), “Âteşoğlu'nun Erciyes Dağı ile Söyleşisi-III”, Erciyes Dergisi”, 480: 1, Kayseri.

GERÇEL, Âlim, (2017), “Ayların Efendisi Ramazan Eğitim Ayıdır”, Erciyes Dergisi”, 474:4, Kayseri.

GERÇEL, Alim, BİLGEHAN, Mehmet, (2017), “1944 Irkçılık-Turancılık Davası (Tutuklamalar-Muameleler-İşkenceler)”, Erciyes Dergisi, 472: 1, Kayseri.

GÖKBULUT, Zübeyde, (2017), “Bir Çaresi Olmalı (Şiir)”, Erciyes Dergisi, 472: 22, Kayseri.

GÖKBULUT, Zübeyde, (2017), “Neşet ERTAŞ'ın Dilinden (Şiir)”, Erciyes Dergisi”, 480: 7, Kayseri.

GÖKŞEN, Dr. İsmail, (2017), “Canlar Canına Gidelim (Şiir) Erciyes Dergisi, 473:13, Kayseri.

GÖMEÇ, Prof. Dr. Saadettin Yağmur, (2017), “Irak'ta Türk Varlığı”, Erciyes Dergisi 469: 3, Kayseri.

GÖMEÇ, Prof. Dr. Saadettin Yağmur, ERCOŞKUN, Doç. Dr. Tülay, (2017), “Türk Kültüründe At (Horse in Turkish Culture) Erciyes Dergisi, 473:4, Kayseri.

GÜLER, Abdülkadir, (2017), “Azerbaycan'ın Millî Kahramanı Mübariz Üzerine”, Erciyes Dergisi 469: 32, Kayseri.

GÜLER, Abdülkadir, (2017), “Ölümünün 23.Yılında Kırşehirli Şemsi Yastıman'ı Anıyoruz”, Erciyes Dergisi, 472: 27, Kayseri.

İÇEL, Doç. Dr. Hatice, (2017), “Türkiye Kıbrıs Sahası Mânilerinde Kadın Eleştirisi”, Erciyes Dergisi”, 477:8, Kayseri.

İNAL, Ayhan (2017), “Üstadım ATEŞOĞLU (Şiir)”, Erciyes Dergisi, 478: 14, Kayseri.

KALAFAT, Yaşar, (2017), “Eli Şamil'den Çıldırılı Âşık İrfani'ye”, Erciyes Dergisi, 471: 25, Kayseri.

KARA, Selma, (2017), “Altmış Yılında Kayseri Kültür Turizm Derneği ve 40 Yaşında “Erciyes Dergisi”, Erciyes Dergisi”, 475:1, Kayseri.

KARABULUT, Yrd. Doç. Dr. Ramiz, (2017), “Niğde'de İki Han, İki Şiir, İki Şair”, Erciyes Dergisi”, 477: 22 Kayseri.

KARAHAN, Yılmaz, (2017), “Ey Türk Düşün “Türk Bodun Ökün!” (Bilge Kağan) Erciyes Dergisi”, 476: 33, Kayseri.

KARAHAN, Yılmaz, (2017), “Sözcük Kargaşası”, Erciyes Dergisi”, 474:24, Kayseri.

KARAMAN, Kadir, Adım (2017), “Türk Benim (Şiir)”, Erciyes Dergisi 469: 21, Kayseri.

KARAMAN, SELÇUK, (2017), “Ömür (Şiir)”, Erciyes Dergisi, 478: 29, Kayseri.

KAYASANDIK, Dr. Ahmet “Mıralı ve Sultansöyün Destanı-I”, Erciyes Dergisi, 479: 25, Kayseri.

KAYASANDIK, Dr. Ahmet “Mıralı ve Sultansöyün Destanı-II, Erciyes Dergisi, 480: 14, Kayseri.

KELEŞTİMUR, Bedrettin, (2017), “Av. Nevzat Türkten ve Erciyes”, Erciyes Dergisi 469: 1, Kayseri.

KELEŞTİMUR, (2017), “Selam Kavramı”, Erciyes Dergisi”, 480: 13, Kayseri.

KELEŞTİMUR, Bedrettin, (2017) “Şehitlerimize (Şiir)”, Erciyes Dergisi, 470: 29, Kayseri.

KELEŞTİMUR, Bedrettin, (2017), “Hırs ve Sabır Erciyes Dergisi”, 475:1, Kayseri.

KELEŞTİMUR, Bedrettin, (2017), “Bizim Kültürümüzde “İsim Verme”, Erciyes Dergisi, 473: 25, Kayseri.

KELEŞTİMUR, Bedrettin, (2017), “Gafiller (Şiir) Erciyes Dergisi”, 475:1, Kayseri.

KELEŞTİMUR, Bedrettin (2017), “Gönülden Damlalar (Şiir)” Erciyes Dergisi”, 477: 26, Kayseri.

BİLGEHAN, Çağrı, (2017), “13 Nisan Pazar Günü 58 Dakika (Hikâye) ” Erciyes Dergisi”, 477: 27, Kayseri.

KESKİN, Prof. Dr. Mustafa, (2017), “Küfür Tek Millettir”, Erciyes Dergisi”, 473: 27, Kayseri.

KESKİN, Prof. Dr. Mustafa, (2017), “İstiklâl Marşı'nın TBMM Tarafından Kabulü ve Anlamı”, Erciyes Dergisi, 471: 1, Kayseri.

KILIÇ, Prof. Dr. Remzi, (2017), “Din: İslâmdır, İslâm: Güzel Ahlaktır”, Erciyes Dergisi”, 474:1, Kayseri.

KILIÇ, Prof. Dr. Remzi, (2017), “Yüzyılda Osmanlı İdaresinde Kudüs Mutasarrıflığı”, Erciyes Dergisi, 471:3, Kayseri.

KOÇAK, Nesibe Didem NAKİPLER, (2017), “Yakup Kadri'nin Romanlarında Dilsel ve İletişimsel Yabancılaşma” Erciyes Dergisi”, 476: 18, Kayseri.

KUKUL, M. Hâlistin, (2017), “ Bahtiyar Vahapzâde'ye Hasret”, Erciyes Dergisi 469: 20, Kayseri.

Mahcubî (Doğan KAYA), (2017), “Tasavvufi Sicilleme (Şiir)”, Erciyes Dergisi 469: 19, Kayseri.

KURTARAN, Hüseyin Hakan ,(2017), “Dil Saklarsa Saklasın (Şiir)”, Erciyes Dergisi 469: 31, Kayseri.

MALKOÇ, M. Nihat, (2017), “Berceste Mısrallar”, Erciyes Dergisi, 471: 33, Kayseri.

MALKOÇ, M. Nihat, (2017), “Berceste Mısrallar”, Erciyes Dergisi, 472: 33, Kayseri.

Mesut İlkay YANIK, (2017), “Kimi Seçersin? (Şiir)”, Erciyes Dergisi, 472: 13, Kayseri.

NİĞDELİOĞLU, Gamze, (2017), “Beni Askere Alsınlar (Şiir)”, Erciyes Dergisi, 472: 31, Kayseri.

OĞUZBAŞARAN, Bekir, (2017), “Anadolu Dergileri (Şiir)”, Erciyes Dergisi 469: 23, Kayseri.

OĞUZBAŞARAN, Bekir, (2017), “Atalar Sözü Güzellemesi (Şiir)”, Erciyes Dergisi, 472: 25, Kayseri.

OZAN, Deli (Emin Dağıstanlı), (2017), “Derdi Deşmek (Şiir) ” Erciyes Dergisi”, 476: 10, Kayseri.

ÖNAL, Ülkü, (2017), “2016’da Ardanuç’ta Derlenen Bilmeceler”, Erciyes Dergisi”, 473:29, Kayseri.

ÖZEN, Celil, (2017), “Ben Nerdeyim (Şiir) Erciyes Dergisi”, 475:1, Kayseri.

ÖZER, Enes Malik, ÖZER, Sait, (2017), “*Cevabı Müzik Aleti Olan Bilmeceler*”, Erciyes Dergisi, 478: 32, Kayseri.

ÖZER, Sait, (2017), “*Auşarlar ve Cingözoğlu Aşık Seyit Osman*”, Erciyes Dergisi”, 480: 11, Kayseri.

ÖZER, Sait, (2017), “Muhsin İlyas Subaşı’nın Şiirlerinde Anne-Çocuk Teması”, Erciyes Dergisi, 472: 19, Kayseri.

PARMAKSIZ, Mehmet Nuri, (2017), “*Bir Bir (Şiir)*”, Erciyes Dergisi, 478: 24, Kayseri.

SAGIR İbrahim, (2017), “*Sairim (Şiir)* ” Erciyes Dergisi”, 477: 30, Kayseri.

SAGIR, İbrahim, (2017), “*Kalırsın (Şiir)*”, Erciyes Dergisi”, 474:32, Kayseri.

SAKAOĞLU, Prof. Dr. Saim, (2017), “*Kelime Türetmekten Vaz mı Geçtik?*”, Erciyes Dergisi, 473:1, Kayseri.

SAKAOĞLU, Saim, (2017), “*Merhum Prof. Dr. Orhan Akay’ın Bu Yönünü Biliyor muydunuz?*”, Erciyes Dergisi”, 480: 6, Kayseri.

SATOĞLU, Abdullah, (2017), “*Abdurrahim Karakoç*”, Erciyes Dergisi, 473: 23, Kayseri.

SATOĞLU, Abdullah, (2017), “*Günümüzde ‘Ayaklı Kütüphaneler’ ve Şaban Özkaramete*”, Erciyes Dergisi, 472: 30, Kayseri.

SERİN, Musa, (2017), “*Evlilik Bu Kadar Ucuz mu?*”, Erciyes Dergisi 469: 22, Kayseri.

SEYHAN, Öğr. Gör. Dr. Sonat, (2017), “*Silifke Yöresinde Yaşayan Tahtacı Oymakları*”, Erciyes Dergisi, 472: 18, Kayseri.

SÖNMEZ, Tuncer, (2017), “*İtimat ‘Güvenmek Emin Olmaktır’ (Şiir)*”, Erciyes Dergisi”, 474:24, Kayseri.

SÖNMEZ, Tuncer, (2017), “*Türkülerimiz (Şiir)* ” Erciyes Dergisi”, 477: 33, Kayseri.

SUBAŞI, Muhsin İlyas, (2017), “*Eylül Hüznü*

(Şiir)” Erciyes Dergisi, 479: 14, Kayseri.

ŞAHBAZ, Dr. Mehibe, (2017) “*Şeyh Hamdullah*”, Erciyes Dergisi, 470: 13, Kayseri.

ŞAHİN, Ahmet, (2017), “*Bayram Seyrân (Şiir)*”, Erciyes Dergisi 469: 25, Kayseri.

ŞAŞMA, İbrahim, (2017), “*Yılkı Atları (Şiir)*”, Erciyes Dergisi”, 474:3, Kayseri.

ŞİMŞEK, Prof. Dr. Esmâ, (2017), “*21. Yüzyıl Penceresinden Karacaoğlan’a Bakış Erciyes Dergisi*”, 475:1, Kayseri.

TALAYHAN, Mehmet Ali, (2017), “*Nevşehirli Damat İbrahim Paşa, Sanat ve Sanatkâr Erciyes Dergisi*”, 475:1, Kayseri.

TALAYHAN, Mehmet Ali, (2017), “*Sen Beni Öldü Bileceksin (Şiir)*”, Erciyes Dergisi, 470: 12, Kayseri.

TAN, Nail, (‘0017), *Destandan Romana Bir Geçiş: Hayrettin İvgin’in Manas’ı*”, Erciyes Dergisi, 470: 29, Kayseri.

TOLEGENOV, Murit,(2017) “*Kazakistan-Anadolu Türk Halk Kültürü Konusunda Söyleşi*”, Erciyes Dergisi 469:14, Kayseri.

TUNCER, Musa, (2017), “*Çökdüm Oturdum (Şiir)*”, Erciyes Dergisi, 478: 24, Kayseri.

TÜLKAY, Hasan, (2017), “*Giderim (Şiir)*”, Erciyes Dergisi, 471: 26, Kayseri.

TÜLÜCEOĞLU, Hasan, (2017), “*Cumhuriyet Tek Alternatifi*”, Erciyes Dergisi, 472: 23, Kayseri.

TÜRK, Hikmet (Hilmi), (2017), “*İmrenme Emi (Şiir)*” Erciyes Dergisi, 479: 8, Kayseri.

TÜRKASLAN, Ali, Ayşe “*Peygamber Gülü*” (Şiir)”, Erciyes Dergisi”, 474:32, Kayseri.

UFUK, Harika, (2017), “*Portakal Çiçeği Festivali*”, Erciyes Dergisi”, 474: 33, Kayseri.

VÂHİT, Ali, (2017), “*Selamlaşmak*”, Erciyes Dergisi”, 474:25, Kayseri.

YALÇINKAYA, Ahmet, Göreceksin (Şiir)”, Erciyes Dergisi, 471: 24, Kayseri.

YETİŞTİ, Oğuzhan, (2017), “*Türkiye’de Pomakların Tarihi, Dili, Kültürü Üzerine Yapılan yayınlar*”, Erciyes Dergisi”, 480: 8, Kayseri.

YETİŞTİ, Oğuzhan,(2017), “*Drusipara’dan Büyükkarıştıran’a Adlı Eser Hakkında*”, Erciyes Dergisi, 470: 32, Kayseri.

YİĞİT, Ahsen Beyza, (2017), “*Salıncak (Hikâye)*”, Erciyes Dergisi”, 477: 29, Kayseri.